

ଅର୍ଥାତ୍

ଜଗନ୍ନାଥ ଶ୍ରୀଧର ନନ୍ଦ ଉତ୍କଳୋତ୍ତମ
ହାତ୍ତ ଅନ୍ତର୍ଗତ ।
ଜି.ପା. ଓ. ପା. (ପାଞ୍ଚମୀ)
କା. ୩୩

ଶ୍ରୀଯୋଗେନ୍ଦ୍ର ନାବାୟନ ଗୋସ୍ୱାମୀ

প্রকাশক—

শ্রীগিৰীণ কুমাৰ নাথ
জামুগুৰি হাট, দৰং।

প্রথম প্রকাশ

জুন, ১৯৮০

ছপা—

নুমলী প্ৰিণ্টিং প্ৰেছ
জামুগুৰি হাট, দৰং।

মূল্য— ২.৫০ (দু টকা পঞ্চাশ পইচা) মাত্ৰ।

ভূমিকা

ইয়াত অন্তৰ্ভুক্ত কবিতাকেইটা একেলগ কৰি কিতাপৰ আকাৰত সজাই থোৱা বহুদিন হ'ল। পোহৰলৈ উলিয়াব নোৱাৰি হতাশ হৈ প্ৰায়ে পাণ্ডুলিপিটো বাকচৰ পৰা উলিয়াওঁ আৰু আলফুলকৈ হাত ফুৰাই আকৌ স্মুগুৰাই থৈ দিওঁ।

এদিন কিন্তু ইয়াৰ ব্যতিক্ৰম ঘটিল। 'নুমলী প্ৰিণ্টিং প্ৰেছ'ৰ গৰাকী শ্ৰীপূৰ্ণ নাথদেৱে কাৰোবাৰ মুখত শুনি মোৰ পৰা পাণ্ডুলিপিটো নি তেখেতৰ প্ৰেছত ছপাবলৈ দিলে। অকল সেয়ে নহয়, প্ৰফ চোৱাকে ধৰি নানা কষ্ট কৰি পাণ্ডুলিপিটো হাতত লৈ ভাল লগা এখন কিতাপত পৰিণত কৰি তুলিলে। তেখেতৰ মৰম-মিহলি সহায় মোৰ মনত চিৰ সেউজীয়া হৈ থাকিব।

নকওঁ বুলি ভাবিও এইখিনিতে কথা এটা ক'বলগীয়া হ'ল। যোৱা বছৰৰ নবেম্বৰ মাহত গগন সত্যাগ্ৰহ চলি থকা পৰত 'আই, তই নকবিবি ভয়' বুলি এটি কবিতা আৰু ভৱানীপুৰত খৰ্গেশ্বৰ তালুকদাৰৰ নৃশংস হত্যাৰ বতৰা শুনি 'খৰ্গেশ্বৰে কৈ যায়' বুলি এটি কবিতা লিখি দুখন কাগজলৈ পঠাইছিলোঁ। কাগজ দুখনে প্ৰকাশৰ যোগ্য নহয় বুলি দলিয়াই পেলালেও কবিতা দুটা ভাল হৈছিল বুলি আজিও বিশ্বাস কৰোঁ। পিছৰ কবিতাটোত মৰণ-পথৰ যাত্ৰী খৰ্গেশ্বৰৰ মুখেদি কোৱাইছিলোঁ যে আই অসমে ভয় কৰিব নালাগে; কাৰণ, তেওঁকে ধৰি যি সকলে বুকুৰ তেজেৰে পথৰ ধূলি বোকা কৰিলে, তাৰে পৰা শই-শই, হাজাৰে-হাজাৰে, লাখে-লাখে বীৰ সৈনিকৰ জন্ম হ'ব। তেওঁ লোকৰ হুংকাৰত চৌদিশ কঁপি উঠিব, এই বীৰ সকলৰ গতিবোধ কৰোঁতা কোনো নোলাব।

মোৰ এই কল্পনা পিছৰ দিন বিলাকত সঁচা বুলি প্ৰমাণিত
হোৱাত নিজকে ধন্য মানিছোঁ।

কবিতা দুটাৰ নকল বাখিবলৈ নহল। এতিয়া লিখিবলৈও
তেতিয়াৰ 'মুদ' নাই। এই কিতাপখনিত সেই দুই মূহুৰ্ত্তৰ চিন্তা আৰু
কল্পনাৰ চিন বাখিব নোৱাৰাত মনত দুখ পাইছোঁ।

কিতাপখনিত অসমৰ সাম্প্ৰতিক আন্দোলনৰ কোনো স্বাক্ষৰ
কিয় নাই বুলি মোক দুজনমান বন্ধুয়ে সুধিছিল। তাৰ উত্তৰত এই
কথাখিনি লিখা হ'ল।

মুচাদল, জামুগুৰি হাট

শ্ৰীযোগেন্দ্ৰ নাৰায়ণ গোস্বামী

২০ মে '৮০

অৰ্পণ

অসমক বিদেশী লোকৰ অনুপ্ৰবেশৰ পৰা মুক্ত
কৰি সামগ্ৰিকভাৱে ভাৰতবৰ্ষৰে কল্যাণ সাধিবলৈ
মহাত্মা গান্ধীৰ শান্তি আৰু অহিংসাৰ আদৰ্শত উদ্বুদ্ধ
হৈ সত্যাগ্ৰহৰ পথেদি নিজৰ জীৱনৰ মায়াকো বিস-
ৰ্জ্য দি লক্ষ্য সাধনৰ অভিযুখে আগবাঢ়ি গৈ থকা
মোৰ অসমৰ সেই বীৰ সন্তান সকলৰ উদ্দেশ্যে এই
কিতাপখনি আগবঢ়োৱা হ'ল।

ক অংশ

- ১। বসবাজ প্রশস্তি
- ২। সশ্রদ্ধ প্রণাম
- ৩। কৃতজ্ঞ স্মরণ
- ৪। দানবীৰৰ স্মৃতিত
- ৫। সশ্রদ্ধ স্মরণ
- ৬। ফুকন-বৰদলৈ প্রশস্তি
- ৭। সাহিত্যৰত্ন চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা
- ৮। এটুপি চকুলো
- ৯। হেম বৰুৱাৰ বিয়োগত

এই অংশৰ প্ৰায়কেইটা কবিতা জামুগুৰি সাহিত্য সভাৰ সেই সেই সময়ৰ সম্পাদক শ্ৰীশ্ৰবেন দাস (ত্যাগবীৰ হেমবৰুৱা কলেজৰ অধ্যক্ষ) আৰু শ্ৰীতিলক ভূঞা আৰু মধ্য জামুগুৰি সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক শ্ৰীধৰ্মকান্ত শইকীয়া এই তিনিজন বন্ধুৰ তাগাদাত লিখা হৈছিল।

“বসৰাজ-প্ৰশস্তি” কবিতাটি বসৰাজৰ তিবোধান দিৱস (২৬ মাৰ্চ ১৯৬৯) উপলক্ষে “সশ্ৰদ্ধ প্ৰণাম” কবিতাটি পদ্মনাথ গোহাঁই বৰুৱাৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে, “কৃতজ্ঞ শ্ৰবণ” কবিতাটি হেমচন্দ্ৰ গোস্বামীৰ জন্মশতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে আৰু “সশ্ৰদ্ধ শ্ৰবণ” কবিতাটি ভাঙনি-কোঁৱৰ আনন্দ চন্দ্ৰ আগৰৱালাৰ জন্মশতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে পতা সভাত পাঠ কৰিবলৈ লিখা হৈছিল। “এটপি চকুলো” কবিতাটি শোণিতকোঁৱৰ গজেন বৰুৱাৰ মৃত্যুত লিখা হৈছিল। তেখেতৰ আদ্য শ্ৰাদ্ধ উপলক্ষে প্ৰকাশিত স্মৃতি-গ্ৰন্থ খনিতো ই প্ৰকাশ হৈছিল।

কৰ্মবীৰ নবীন চন্দ্ৰ বৰদলৈ আৰু দেশভক্ত তৰুণৰাম ফুকনৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে শুকীয়া শুকীয়াকৈ কবিতা লিখিবলৈ চেষ্টা কৰিছিলোঁ। পিছত, এগৰাকীৰ কথা লিখিবলৈ ধৰিলে আন গৰাকীয়ে আহি ভূমুকি মৰাত সেই প্ৰচেষ্টা বাদ দি দুয়োটা উৎসৱ পাৰ্বহৈ যোৱাত “ফুকন-বৰদলৈ-প্ৰশস্তি” নামৰ কবিতাটি লিখা হৈছিল।

“দানবীৰৰ স্মৃতিত” কবিতাটি বেলেগ পৰিবেশত লিখা হৈছিল। হাইস্কুল শিক্ষান্ত পৰীক্ষাৰ (১৯৭৩) এটি বিষয়ত স্কুটিনীৰ কাম কৰিব লগীয়া হৈছিল সন্দিকৈ ছোৱালী কলেজ ভৱনৰ এটা কোঠাত। কামৰ ফাঁকে ফাঁকে দানবীৰ জনাৰ ছবিৰে মোৰ মনৰ মাজত ভূমুকি মাৰিছিল। কাম শেষ হোৱাৰ দিনা তাতে বহি এই কবিতাটি লিখা হৈছিল।

“সাহিত্য-বত্ৰ চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা” নামৰ কবিতাটিও সাহিত্য বত্ৰৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উপলক্ষে লিখা হৈছিল। “হেম বৰুৱাৰ বিয়োগত” কবিতাটি সিংহ পুৰুষজনাৰ বিয়োগত লিখি তেখেতৰ পৰিবাৰলৈ পঠাই দিয়া হৈছিল।

বসবাজ-প্রশান্তি

হে বসবাজ !
 তোমাক নমস্কাৰ ।
 নিদ্রামগ্ন অসমীয়াক
 তুমিয়ে জগালা,
 নিজক পাহৰা আমাক
 শিকালা মৰ্যাদা-বোধ ;
 ফুৰোঁ আজি মূৰ ঠিয় কৈ ।
 জগৎ-সভাত আমাক তুমিয়ে চিনালা,
 “বাঁহী”ৰ স্মৰেবে তুমি আমাক জগালা,
 হাঁহিব বসত তুমি আমাক বুবালা,
 হাঁহিব কেনেকে’ লাগে তুমিয়ে শিকালা,
 কাৰ্টুন কেনেকে’ আঁকে তুমিয়ে শিকালা,
 গল্প কেনেকে’ লিখে তুমিয়ে শিকালা ;
 কৃপাবৰ ৰূপে তুমি
 সমাজক চালি-জাৰি
 সমাজৰ যত দোষ দিলা দেখুৱাই ।
 শঙ্কৰ - মাধৱে আজি
 তোমাৰ চেষ্টাতে পালে
 বাহিবৰ জগতত আদৰৰ ঠাই ।
 অসমীয়া বঙালীয়ে
 থাকিব কেনেকে’ লাগে

বিবাহৰ জৰিয়তে তুমিয়ে শিকাল।

ভাষা-জননীয়ে পাই

তোমাৰ হাতৰ পৰা

পূজাৰ নানান ফুল

মিচিকি হাঁহিলে।

লুইতৰ ছয়ো পাব

উছাহৰ বোল লাগি

জিলিকি উঠিল।

অসমীয়া জাতিটোৱে

অসমীয়া ভাষাটোৱে

বাজ-হাড় পোন কৰি

কথা ক'ব পাৰিলে।

আমি তোমাক কিনো দিম,

দিবলৈ' একোকে নাই,

অন্তৰৰ কৃতজ্ঞতা

সকলো উজাৰি দি

শ্ৰদ্ধাবে শৰাইত তুলি

দিছোঁ আগুৱাই;

ল'বা তাকে বুলি তুমি

আদৰৰ ধন।

—কবিৰাজ সপ্তদ্বন্দ্ব প্রণাম—

—কবিৰাজ সপ্তদ্বন্দ্ব প্রণাম—

যাচিছোঁ তোমাক আমি

হে অক্লান্ত সাহিত্য-সেৱক,

অন্তৰৰ সপ্তদ্বন্দ্ব প্রণাম

আজি এই শুভ দিবসত।

তাকণ্যৰ চপলতা সনা

জীৱনতে হ'ল আবন্ত

সাহিত্য সেৱাৰ মহাব্রত।

আজীৱন ব'ল অখণ্ডিত

সেই মহা যজ্ঞ—

চিৰ চেনেহী মোৰ ভাষা-জননীৰ

ছুই বঙা পূত চৰণত

বিধে বিধে দিলা উপহাৰ

সাহিত্যৰ নানাবঙী ফুল।

'গাওঁবুঢ়া', 'টেটোন তামুলী',

আৰু যত ধেমেলীয়া নাট,

'গদাধৰ', 'জয়মতী', 'বাণধৰা'

আৰু 'সাধনী' নাটক দি

তুষলা মাতৃৰ মন।

'জুবিন', 'লীলা', 'চানেকী ফুলৰ'

কবিতাৰ হেম-হাৰ ভাষা-জননীয়ে

আনন্দেৰে পিন্ধিলে কষ্টত।

‘ভানুমতী’, ‘লাহৰী’য়ে দিলে দেখা—
 আৰু ক’লে অসমীয়া পাঠকবৰ্গক—
 “এয়া চোৱা, আমি উপন্যাস”।
 ‘বন্তি’ৰ পোহৰত অসম-জীৱন
 পূৰ্ণ ভাৱে জিলিকি উঠিল।
 ‘উষা’ৰ আলোকে আৰু মৃদু সমীৰণে
 জগাই তুলিলে এক
 সুস্থ, নৱ লিখা পৰিবেশ;
 কতজন নৱ লিখকৰ
 লিখনিয়ে দেখা পালে প্ৰকাশ-পোহৰ।
 ইন্দ্ৰবংশী আহোমৰ বংশোদ্ভৱ তুমি,
 আহোমৰ ৰাজধানী শিৱসাগৰত
 সাহিত্য সভাৰ হ’ল শুভ আবিৰ্ভাৱ,
 পুৰোহিত ৰূপে তুমি আনিলা আদৰ্শ।
 কি যে সুন্দৰ সময় !
 তোমাৰ যশৰ বেণু
 চৌদিশে পৰিল বিয়পি,
 সুগন্ধত হ’ল আমোদিত;
 মাগবৰ চৌ ভেদি
 বতাহত উৰি গৈ
 বিলাততো উপচি পৰিল।
 বিলাতৰ ৰজা-ঘৰে জনালে স্বীকৃতি—
 তুমি পালা সাহিত্য-পেঞ্চন।
 বহুৰঙী প্ৰতিভাৰ তুমি পদ্মনাথ,

কাউন্সিল, নানা সভা, সংবাদ সেৱাত,
 শিক্ষালয়, আদালত কত যে ক্ষেত্ৰত
 সকলোতে তুমি এক উজ্জল তাৰকা।
 কৃষ্ণ-ভক্ত তোমাৰ হৃদয়
 ভগৱান কৃষ্ণৰ লীলা হ’ল প্ৰতিভাত—
 তাৰে ফল মহাগ্ৰন্থ “শ্ৰীকৃষ্ণ”।
 কণ্ঠবোধ্য গীতা শাস্ত্ৰ মথি সযতনে
 দিলা তুমি মৰমেৰে পাঠকবৰ্গক
 এটি উপহাৰ — গীতা-সাৰ।

* * *
 হে ভীষ্মপ্ৰতিম সাহিত্যৰ ওজা,
 হে কৰ্মযোগী,
 তোমাৰ সাহতে আমি হ’লো সাহিয়াল,
 তোমাৰ ঐশ্বৰ্য্য লৈ হ’লো ধনৱান।
 তোমাৰ খোজৰ চিনে আজিও আমাক
 দিয়ে সাহ, দিয়ে বল, দিয়ে উদ্দীপনা
 আগবাঢ়ি যাবলৈ কৰ্তব্য পথত।

* * *

কৃতজ্ঞ স্মরণ

বতাহত উবি আহি
সাগৰৰ সিপাৰৰ বোমাটিক বেণু
ভাৰতত বিয়পি পৰিল ।
হেম-চন্দ্র-লক্ষীনাথে
“জোনাকী”ৰ পোহৰত
সেই বেণু বিচাৰিলে;
অসমতো তাৰ গন্ধ বিয়পি পৰিল ॥ -
চন্দ্রই “প্ৰতিমা” গঢ়িলে,
লক্ষীয়ে “কদমৰ কলি” বুটলিলে,
হেমই “ফুলৰ চাকি”কে জ্বলালে ।
ত্ৰিমূৰ্ত্তিয়ে বোৱালে নিজৰা—
অৱগাহি তাৰ সলিলত
নানাজনে আবন্তিলে বাণীৰ বন্দনা ।
অসমীৰ কণ্ঠত দোলে
হেম-কণ্ঠ-হাব—
বকৱা, গোসাঁই হেম
মুকুতাৰ মণি ।
এক হেমে “হেমৰ কোষে”ৰে
ওখ দৌল বান্ধিলে ভাষাৰ;
এক হেমে স্বৰাজৰ বাবে
তববাৰি ঘূৰালে এহাতে,

॥ অৰ্ঘ্য ॥

আনহাতে যথাশক্তি ভাষা-মন্দিৰত
উচৰ্গিলে দুটি এটি ফুল;
এক হেমে এহাতত
দববৰ টোপোলাটি লৈ,
আনহাতে পূজা কৰি বাণী - মন্দিৰত
বাখিলে থিয়াতি;
আৰু এক হেমে সোৱা চকুৰ আগত
নিজৰ প্ৰতিভা - বলে জিলিকি উঠিছে,
সাহিত্য সভাৰ যাক কাণ্ডাৰী পাতিছে
হেমচন্দ্র গোস্বামীও হেম - সম জ্বলে ।
ৰাজকীয় দায়িত্বৰ গুৰু ভাৰ খনি
কান্ধ পাতি কঢ়িয়াই লৈ
বাটে বাটে আগুৱাই গৈ থাকোঁতে
বুটলিলে যত পাবে
মুকুতাৰ দ’ম
নিৰবে আছিল পৰি পুৰণি খালত ।

* * *
আজি এই পবিত্ৰ দিনত
সোৱৰেঁ। কৃতজ্ঞ চিত্তে
লক্ষী - চন্দ্র - পদ্ম - হেম
আৰু সেই তাৰকা মণ্ডলী—
যাৰ পোহৰত আজি
আমাৰ যাত্ৰাৰ পথ
জিলিকি উঠিছে ।

দানবীৰব স্মৃতিত

এয়ে সেই সন্দিকৈ ছোৱালী কলেজ—
 দেখি মোৰ মন হয় শ্ৰদ্ধাত কোমল
 দানবীৰ গৰাকীৰ পবিত্ৰ স্মৃতিত
 যিজনাব দান-জাত এই বিদ্যালয়
 গঢ়ি উঠে পত্নীৰ নামত ।
 বাধাকান্ত দানবীৰ,
 পত্নী নাবায়ণী, ভগিনী পদ্মব,
 কৃষ্ণ চন্দ্ৰ লক্ষ্মী ইন্দ্ৰ
 চাৰি পুত্ৰ অতি মৰমৰ ।
 চন্দ্ৰ-ইন্দ্ৰ কাল-গবাহত,
 কৃষ্ণ-লক্ষ্মী আমাৰ মাজত ।
 কৃষ্ণৰ জ্ঞানৰ সৌৰভে
 সাগৰৰ সিপাৰতো আমোল মোলায় ।
 অভিধান, অসম বুৰঞ্জী,
 চন্দ্ৰকান্ত ভৱন, পুৰাতত্ত্বৰ বিভাগ
 দানবীৰ দান-জাত পূণ্যস্মৃতি-সিক্ত ।
 লখিমীৰ অনুগ্রহ বাধাই লভিলে,
 বাধাব দানত মোৰ অসমে হাঁহিলে ।

—❀❀❀—

সম্ৰদ্ব স্মৰণ

জন্মভূমি মাৰোৱাৰ
 এৰি থৈ বহুতো পিছত
 ভাগ্যৰ সঁহাৰি বিচাৰি
 আহিছিল যুৱক এক
 অসমৰ মৰমী বুকুত আশ্ৰয় আশাবে ।
 নৱবঙ্গবাম—নাউবাম—
 অসমীয়া লোকৰ জিভাত ।
 দৰঙৰ কলংপুৰ
 লৈ তাতে থানিকা এধানি
 ভাগ্যৰ সন্ধান লভে নৱবঙ্গবামে ।
 মনমোহা আচৰণ শলাগি শলাগি
 ৰাজখোৱা নেওগৰ ছুটি পৰিয়ালে
 মৰমৰ বাক্কোনেৰে বান্ধি নবামক
 দিলে দুটি কন্যা-বত্ৰ সাদৰী-সোণপাহী ।
 অচিনাকি মাৰোৱাৰী
 হ'ল আহি বুকুৰ আপোন ;
 অসমৰে ভাষা-কৃষ্টি,
 অসমৰে ধৰ্ম্ম-নীতি
 নাউবামে মোৰ বুলি ল'লেহি সাৱটি ।
 হৰিবিলাস, থানুবাম, কেটেউ, কাশীবাম—
 নৱবঙ্গবামৰ দুই পত্নীৰ সন্ততি ।

হবিবিলাসে বাখিলে ধৰি
বাণিজ্যৰ আঁচল পাতি
লখিমীৰ শুভ আশীৰ্বাদ ;
ভাৰতৰ বাহিবৰো ধন
সোমাল আহি হবিৰ মোনাত ।
আন্ধাৰত লুকাই থকা,
এলান্ধুৰে ক'লা হোৱা,
থাপনাত ঢাকি থোৱা
মহাপুৰুষৰ যত বচনা সম্ভাৰ
সাহকৰি আনি উলিয়াই
হবিয়ে দিলেহি আনি ছপাব যন্ত্ৰত—
থাকি গ'ল মহাৰত্ন যুগ-যুগান্তৰ ।
হবিবিলাসৰ দ্বিতীয় তনয়
গঢ়িলে এখনি অৰূপ “প্ৰতিমা”—
“জোনাকী” আভাৰে দেখালে পথ—
চেনেহী মোৰ ভাষা-জননীয়ে
নতুন পোহৰত বুলিলে বাট ।
স্বৰ্গতো অধিক জনমভূমিৰ
সেৱাৰ উচ্চাৰি মহান মন্ত্ৰ
“অসমীয়া” নামে কাকত প্ৰচাৰি
মুকুতি যুঁজতো জনালে সহাবি ।
চন্দ্ৰকুমাৰৰ সোদৰৰ ভাই
সঙ্গীতপিপাসু পৰমানন্দৰ
ঘৰ পোহৰাই হলহি জনম

যুগৰ জেউতি জ্যোতিপ্ৰসাদৰ ।
জ্যোতিৰ জ্যোতিৰে উজ্জলি উঠিল
অসম প্ৰান্তৰ আন্ধাৰ আকাশ ।
ভিক্ষা-শব্দৰ বহু প্ৰতিভাৰ
জ্যোতিৰ গাতে দেখিলোঁ বিকাশ ।
শুৰকাৰ, অভিনেতা, নৰ্ত্তক গায়ক,
নাট্যকাৰ, সাহিত্যিক, কবি, গ্ৰন্থকাৰ—
সকলোৱে আহি যেন এটি মাত্ৰ হৈ
দেখা দিলে জ্যোতিৰ মাজত ।
জেৰেঙাৰ জয়মতী ৰূপালী পৰ্দাত
তুলি তেওঁ কৰিলে সদৰি ।
এচুকৰ অনাদৃত গাৱঁৰ জীয়াবী
জ্যোতিৰ যহতে হ'ল জগত-জাননী ।
জ্যোতিৰ হাততে হ'ল শ্ৰেষ্ঠ আবন্তণ
অসমীয়া চিত্ৰ-শিল্প থলুৱা ৰূপত ।
তাতে যে নহৈ ক্ষান্ত ৰূপৰ কোঁৱৰ
ৰূপৰ পোহাৰ এৰি দ্বিধাহীন ভাবে
মহাত্মাৰ অধীনত মুকুতি-যুঁজত
ল'লে অংশ কৰি দৃঢ় পণ ।
আচৰিত ! আচৰিত !! এনে গুণধৰ !!!
* * *
হবিবিলাসৰ মাহী সোণপাহী—
তেওঁৰে তনয় কাশীৰাম নামে—
তেওঁৰে পুত্ৰ আনন্দচন্দ্ৰ—
অসম মাতৃৰ অন্য এটি বত্ন ।

আনন্দৰ দুই ৰূপ—ধৰি দুই হাতে
 দুটি অস্ত্ৰ—
 এহাত পুলিচৰ
 আইন আৰু শৃঙ্খলাৰ
 বন্ধাৰ কাৰণে ধৰা দণ্ড কঠোৰ ;
 আনটি হাতত লৈ পূজাৰ সঁজুলি
 একোপাহি পুষ্প যাচে ভাষাৰ বেদীত ।
 পুলিচৰ কঠোৰ সাজত
 নীৰবে লুকাই থাকি এটি কবি-প্ৰাণ
 মাজে মাজে মাৰে ভূমুকিটি—
 ভাষাৰ বেদীত পৰে এটি “জিলিকনি” ।
 পুলিচ আনন্দ হ’ল ভাঙনি-কোঁৱৰ ।
 তাৰো মাজে সুবিধা বিচাৰি
 পুৰণি বস্ত্ৰৰ শিপা খুচৰি খুচৰি
 নৱ আলোকেৰে কৰে আনন্দ প্ৰদান ।
 ❀ ❀ ❀
 নাউৰাম প্ৰতিষ্ঠিত নতুন বংশই
 পুৰুষে পুৰুষে যাচি বিবিধ সম্ভাৰ
 ভাষা-কৃষ্টি-মন্দিৰৰ চৰালে বহণ ।
 অসমীয়া ভাষা-কৃষ্টি, অসমীয়া জাতীয় জীৱন
 হৰি-চন্দ্ৰ-আনন্দৰ জ্যোতিপ্ৰসাদৰ
 হাতৰ দীপৰ আভাত জিলিকি উঠিল ।
 মই এক অতি অভাজন—
 কৰিছো অৰণ—
 আজি এই পবিত্ৰ ক্ষণত
 অন্তৰৰ কৃতজ্ঞতা লৈ
 বস্ত্ৰৰ জনম দিয়া বৰেণ্য বংশক । **

ফুকন-বৰদলৈ প্ৰশস্তি

মহাত্মাই শিঙাফুঁকি কৰিলে আহ্বান,
 ‘আহাঁ আহাঁ ভাৰতীয় আহাঁ সকলোটি
 বীৰ বেশে দিয়া যোগ মুকুতি যুঁজত ।
 বিনা অস্ত্ৰে যুদ্ধ কিস্ত কৰিব লাগিব,
 আত্মাৰ বলেৰে সবে হৈ বলীয়ান
 ভাৰতৰ স্বাধীনতা আনিব লাগিব ।’

মহাত্মাই কিনো দৰে মোহিলে সবাকৈ !
 সৰ্বস্ব তিয়াগ কৰি নিৰ্ভীক চিত্তেৰে
 দলে দলে যোগ দিলে মুকুতি যুঁজত ।

অসমৰ দুই বীৰ নবীন তৰুণে
 মহাত্মাৰ আহ্বানত জনালে সঁহাৰি,
 চন্দ্ৰনাথ, ছবিলাল, আলি ফৈজলুৰ,
 তৈয়বুল্লা, বোহিণী, বিষ্ণু, কুলধৰ,
 হেমচন্দ্ৰ, গোপীনাথ, অম্বিকা, অমিয়,
 দেৱেশ্বৰ, সিদ্ধিনাথ আৰু বহুজনে
 ঠিয় দিলে ছয়োৰে পাহত ।
 পীতাম্বৰ গহনেও কৰি আওকাণ
 সত্ৰীয়াৰ বীতি-নীতি, ভেমে-পয়োভৰ
 পিন্ধি ললে বগুৰাৰ সাজ ।

নবীন-তৰুণ ছয়ো হৈ গুৰিয়াল
কংগ্ৰেছৰ মহাসভা কৰি আৱাহন
দেখুৱালে জগতক অসমীয়া জাতি
যদিও সংখ্যাত কম ; নোহে পিছ পৰা ।
ববদলৈ-ফুকনৰ উদাত্ত আহ্বানে
অসমৰ জনগণ কৰিলে উতলা ।
ছয়োবীৰ যুদ্ধৰ সেনানী,
আনহাতে ভাৰাবো পূজাৰী,
গীত-নাট-কবিতাৰ পুষ্পাঞ্জলি লৈ
পূজা-বেদী ভাৰা-জননীৰ
কৰিলে শোভন ।
নবীনৰ গীতে কৰিলে উতলা
অসম-ডেকাৰ দেহৰ তেজ,
“গৃহ-লক্ষ্মী”ৰ লখিমী নাৰীয়ে
কৰিলে পোহৰ অসম-ষ্টেজ ।

“কৃষ্ণ-লীলা” ভক্ত নবীনৰ
ভক্তিপূৰ্ণ অন্তৰ-প্ৰকাশ ।
“স্তুতি-মালা”ই ভক্ত তৰুণৰ
কৰিলে প্ৰকাশ বিভূত বিশ্বাস ।
মৰ সাহ কৰি “যৌন-তত্ত্ব” লিখি
কৰিলে সূচনা নৱ বচনাৰ ।
নীৰস চিকাৰ কথা তৰুণে কৰিলে
সবস সূৰদী যেন মনমোহা সাধু ।

* * *

তৰুণ-নবীন ছই
বীৰ পুত্ৰ অসম মাতৃৰ,
ভাৰতৰ বহল মঞ্চত
দিলে ছয়ো চিনাকি নিজৰ ;
ছয়োজনে যোগ্য স্থান লভিলে সহজে
দেশৰ নেতাৰ মাজে নিজ প্ৰতিভাৰে ।
নবীন-তৰুণ ছয়ো বীৰ পুৰুষৰ
ত্যাগ-দীপ্ত কৰ্ম্মবাজি আদৰ্শ আমাৰ ।

সাহিত্য-ৰত্ন চন্দ্ৰধৰ বৰুৱা

এটি কলি দুটি পাত সেউজ বুলীয়া—
 চাহনিৰ মাজে মাজে সৌভাগ্য বিচাৰি
 চন্দ্ৰধৰ বৰুৱাই বিচৰণ কৰে,
 সৌন্দৰ্য্য-সৌভাগ্য দুই হুহাতে বোটলে ।
 কাঁটাত ওজন কৰে সেউজীয়া পাত,
 সাহিত্যৰ ফুল তোলে মনৰ মাজত,
 ভাৱা-জননীয়ে হাঁহে হাঁহি মিচিকিয়া
 চন্দ্ৰৰ হাতৰ পাই দান বিনন্দীয়া ।
 নাট্যকাৰ চন্দ্ৰধৰ বচিলে নাটক
 “ভাগ্যৰ পৰীক্ষা” আৰু “মেঘনাদ-বধ”,
 “তিলোত্তমা-সন্তৰ” আৰু “বাজ-ৰাঘি”—
 দান পাই জননীয়ে হাঁহিলে হৰষি ।
 “বিদ্যাং-বিকাশ” কাব্য কবিলে বচনা,
 বাণীৰ মন্দিৰ পশি কবিলে বন্দনা,
 “বঞ্জন”ৰ বশ্মি ঢালি দেহ-সমাজৰ
 বিচাৰিলে বীজ-অনু দোষ-বেমাৰৰ ।
 ঘূৰণীয়া টেবুলত বিলাত দেশত
 আলোচনা কৰে চন্দ্ৰে বাজ সমাজত
 জনমভূমিৰ শুভ কামনা আশাৰে,
 বঙীন ভৱিষ্য-ছবি চন্দ্ৰই বিচাৰে ।
 উজনিৰ চন্দ্ৰধৰ চাহ-খেতিয়ক,
 যথাসাধ্য সেৱা কৰে ভাৱা জননীক ।

—

এটুপি চকুলো

জানো তুমি গ'লাগৈ আঁতৰি
 চিঙি থৈ মায়াৰ বান্ধোন ।
 জানো তুমি নাহা কেতিয়াও ।
 তথাপিতো তুমি যেন
 আমাৰ অন্তৰ মাজে
 থাকিবা জীয়াই,
 তুমি আমাৰ মৰমৰ,
 তুমি আমাৰ চেনেহৰ,
 তুমি আমাৰ আদৰৰ
 হে শোণিতকুমাৰ !
 শোণিতপুৰৰ লখিমী জীয়াই
 উষাৰ সখী চিত্ৰলেখী
 চিত্ৰত তুলিলে যত সংসাৰৰ পট,
 নাচি-বাগি গাই-বাই
 জগত মুহিলে,
 অনিৰুদ্ধ কবিলে হৰণ ।
 বছৰ বাগৰি যায় হাজাৰ লেখত
 চিত্ৰাৰ তুলিকা নীৰৱ,
 নৃত্য নীৰৱ, গীত নীৰৱ,
 নীৰৱ শোণিতপুৰ ।

কুৰি শতিকাত শোণিতপুৰত
উদিল জ্যোতি, বিষ্ণু উদিল,
চিত্ৰলেখাৰ কলা সাধনাই
পালে নৱৰূপ ছয়োৰে হাতত ।
জ্যোতিৰ জেউতি বাভাৰ আভাই
কবিলে পোহৰ অসম আকাশ ।

আক তুমি ?
শোণিতপুৰৰ যোগ্য সন্তান
তুমি কিয় ব'বা পিছপৰি ?
জ্যোতি-বিষ্ণু ছয়োৰে পাছত
থিয় দিলা তুমি,
হাতত তুলিকা,
শৰীৰত নৃত্যৰ ভঙ্গিমা ।
ভাৰতৰ বাহিৰে-ভিতৰে
বহু ঠাই ঘূৰি ঘূৰি
বহুজন কৰিলা মুগ্ধ
লীলায়িত নৃত্যৰ ছন্দৰে ।
আদৰিলে অসমে তোমাক
শোণিতকুমাৰ বুলি অতি আদৰেৰে ।

তুমি নাচিলা,
তুমি আঁকিলা,
তুমি লিখিলা ।

সুন্দৰৰ আবাধনা
কৰি তুমি জীৱনৰ ব্ৰত
জীৱনক অপি দিলা
সুন্দৰৰ সুন্দৰ পদত ।
পাহাৰৰ ভৈয়ামৰ
সকলোতে বিচাৰি ফুৰিলা
এখানি বুকুৰ উন
সম্প্ৰীতিৰ সেতু বান্ধিবলে ।

জামুগুৰিৰ হজুৱা ৰাইজে
বাৰে চহৰীয়া ভাওনা পাতে,
তাৰ বতৰা নাপায় লোকে
অঞ্চলটোতে সমাপ্তি তাৰ ।
তুমি তাক দিলা নৱ ৰূপ,
তুমি তাক কৰিলা সদৰি ।
তোমাৰ যত্নতে আজি
ভাৰতৰো চুকে-কোণে
গুনিলে ইয়াৰ নাম ।

অক্লান্ত, অতন্দ্র
হে তুমি কলাৰ পূজাৰী,
স্তব্ধ আজি পূজা-বেদী তৰ—
নিয়তিৰ ছলংঘ্য বিধান ।
তথাপিহো আমাৰ বিশ্বাস—

তুমি থাকিবা জীয়াই
আমাৰ অন্তৰে অন্তৰে,
আমাৰ হৃদয়ে হৃদয়ে,
সতেজ স্মৃতিৰ মাজে
চিৰ কাললৈ ।

—❀❀❀—

হেম বন্ধুৰাৰ বিয়োগত

এটি তৰা হ'ল ভূ-পতিত,
তিব্‌বিব্‌ কৰি থকা পূব আকাশত;
জ্যোতি তাৰ মাৰ গ'ল চিৰকাললৈ,
থাকি গ'ল স্মৃতি মাথোঁ। অন্তৰে অন্তৰে ।

এটি কণ্ঠ কন্ধ হ'ল চিৰকাললৈ,
যি কণ্ঠৰ সিংহ নাদত
লুইতৰ দুয়োপাৰে
সংসদৰো বেৰে-ছালে
উৰ্মি উঠিছিল;
শুনোতাৰ হৃদয়ে হৃদয়ে
উঠে মাথোঁ। তাৰে খলকনি ।
এটি দীপ হ'ল নিৰ্ব্বাপিত,
যি দীপৰ পোহৰত
ভাষা-জননীৰ মোৰ ধুনীয়া মুখনি
জিলিকি আছিল ।

হেম নাই তেজ-মণ্ডহত,
আছে হেম প্রকৃত ৰূপত,
হেমময় কীৰ্ত্তিৰ মাজত,
চিৰ জ্যোতিয়ান্ ।

❀❀

থ অংশ

১। পণ্ডিতপ্রবর কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈদেবলৈ

আব্দুছ ছাত্তাৰ মহোদয়ৰ “কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ” কিতাপ খনি
পঢ়ি মনলৈ যি ভাব আহিছিল, তাকে যথাশক্তি কবিতাৰ আকাৰত
সজাই সাঁচি ৰাখিছিলো। যোৱা বছৰৰ ২৮ নবেম্বৰ তাৰিখে মৰসাহ
কবি কবিতাটি বিশ্ববিখ্যাত পণ্ডিতগৰাকীলৈ পঠাই দিছিলো।
তাৰ কেইদিনমানৰ পাছত (১০/১২/৭৯ তাৰিখে) আব্দুছ ছাত্তাৰ
মহোদয়ে আমাক জনায়—

“আপুনি সন্দিকৈদেৱলৈ পঠোৱা আপোনাৰ কবিতাটো তেখেতে
পাইছে। কবিতাটো পঢ়ি তেখেতে ভাল পাইছে। মোক জনাবলৈ
কোৱাত আপোনাক জনালো। ওয় সংস্কৰণত যদি সুবিধা কৰিব,
পাৰোঁ, তেন্তে নিশ্চয় কেইটামান শাৰী তুলি দিম”।

মহান পণ্ডিত গৰাকীয়ে মোৰ সামান্য কবিতাটি পঢ়ি ভাল পাইছে
এই কথা জানিবলৈ পাই আবেগতে মোৰ চকুপানী ওলাইছিল।
আমাৰ দৰে অতি সাধাৰণ এজনৰ লিখাও যে এই মহৎ হৃদয়ৰ
পণ্ডিত ব্যক্তিগৰাকীয়ে পঢ়ি উত্তৰ দিয়াৰ প্ৰয়োজন বোধ কৰিছে—
সেই কথাই মোক প্ৰায়ে অভিভূত কৰি তোলে।

মহৎ লোকসকলৰ মহত্ব সকলো কামতে প্ৰকাশ পায়।

পণ্ডিতপ্রবর
কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈদেবলৈ

তেৰ নদী সাতো সাগৰৰ
সিপাবৰ পৰা আহি ইংৰাজসকলে
শাসিলে আমাৰ দেশ ;
পুৰণিৰ চিন্তা-চৰ্চা, ধ্যান-ধাৰণাৰ
সকলোৱে খালে এক প্ৰচণ্ড জোকাৰ,
মানুহে চাবলৈ ল'লে নতুন দৃষ্টিৰে ।
মুক্তাপ্ৰসৱিনী ভাষা সংস্কৃতৰ জ্যোতি
ক্ৰমে ক্ৰমে ঘান হৈ পৰিল সমূলি,
মানুহে আদৰি ল'লে ধন-মানদাত্ৰী
ৰাজ-ভাষা ইংৰাজীক বুকুত সাবটি ।
তাৰ মাজে ছই চাৰি জ্ঞানৰ সাধকে
সংস্কৃতৰ সমুদ্ৰত বুৰ মাৰি মাৰি
বুটলিলে মুক্তা-মণি সাধ্য অনুসৰি,
জগতক দেখুৱালে মুকুতা ভাণ্ডাৰ ।
অসমৰ সু-সন্তান লৌহিত্য-তীৰৰ
আই-চি-এচ আনন্দও সেই সকলৰে
এক মহা জ্যোতিষ্মান জ্ঞানৰ সাধক ।
মেটমৰা গুৰুভাৰ ৰাজ-দায়িত্ব—
তাৰ মাজে শূকণ্ডা বিচাৰি
সাধনা-যজ্ঞৰ অগ্নি বাথিলে জ্বলাই

যেন এক সাধক তাপস।

আক তুমি অসমীৰ দ্বিতীয় সন্তান—
বিজনাই অহবহ অতীৰ নিষ্ঠাবে
সংস্কৃতৰ মুক্তাবাজি কৰি নিবীক্ষণ
জগতৰ সমুখত কৰিব লাগিছে
তাৰ মূল্যাক্ষন।
তত্পৰি,
কচ, গ্ৰীক, ফৰাচীৰ,
স্পেনিচ, জাৰ্মান, ইটালীৰ,
পালি, প্ৰাকৃত, ইংৰাজীৰ
আক বহু ভাষা সাহিত্যৰ
বুৰ মাৰি বাৰিধি গৰ্ভত
অহবহ কৰি আছা মুক্তা অন্বেষণ।
মহাপ্ৰস্থ নৈষধ চৰিত,
সেতুবন্ধ, যশস্তিলক
আক বহু সুগভীৰ প্ৰবন্ধ সন্তান—
জগতে লভিছে কল তোমাৰ শ্ৰমৰ।
জগন্নাথ মহাবিদ্যালয়,
গুৱাহাটী বিশ্ববিদ্যালয়
খনিকৰ ৰূপে তুমি
গঢ় দিলা মণ্ডিত ৰূপত।
আজি তুমি গঢ়িছা যত্নেৰে
হেমলতা বিদ্যালয়
নিজা কল্পনাৰে।

পাৰ্থিৱ খ্যাতিৰ মালা
হেলাবঙে আঁতৰাই থৈ
নিৰ্বিকাব, নিবাসন্ত মহাযোগী দৰে
তুমি আছা তপত মগন।
তুমি মহা মহীয়ান জ্ঞানৰ সাধক,
তুমি মোৰ অসমীৰ হৃদয়ৰ ধন,
তোমাৰ যহতে হাঁহে জননীয়ে মোৰ।
হে মহান ঋষি-কল্প পণ্ডিত-প্ৰব,
তৰ গুণ-গৰিমাই মুগ্ধ কৰা সহস্ৰ জনৰ
ময়ো এক গুণমুগ্ধ, অতি সাধাৰণ;
তথাপিতো,
দূৰৰ পৰাই যাচোঁ
অন্তৰৰ গভীৰ প্ৰগতি,
কৰিবা গ্ৰহণ জানো, হে সাধক উত্তম?

* ❀ *

গ অংশ

১। এটা ভদ্রত পখীলৈ

২। জাবকী, নাম-কীৰ্ত্তন আৰু মই

৩। সংস্কৃত প্রশস্তি

এই অংশৰ “এটা ভৰত পখীলৈ” কবিতাটি শ্বেলীৰ “To A Skylark” কবিতাটি ভাঙনি কৰাৰ নিঃকিন প্ৰয়াস। এই কবিতাটি ভাঙনি-কোৱঁৰ আনন্দ আগবঢ়োৱাৰ জন্ম শতবাৰ্ষিকী উৎসৱ উপলক্ষে জামুগুৰি সাহিত্য সভাই পতা সভাত “সশ্ৰদ্ধ স্বৰ্ণ” নামৰ কবিতাটিৰে সৈতে পঢ়া হৈছিল। এই কবিতাটি শ্ৰী ত্যাগবীৰ হেম বৰুৱা কলেজৰ ইংৰাজী বিভাগৰ প্ৰবক্তা শ্ৰীভবেন বৰাদেৱে সভাৰ মাজতে মোক উদাৰ প্ৰশংসাবে বুৰাই পেলাই উৎসাহিত কৰিছিল আৰু পিছত দুই তিনি ঠাইত ছটামান শব্দ অদল-বদল কৰি শ্ৰীতিমধুৰ কৰিছিল।

“জানকী, নাম-কোঁৱন আৰু মই” নামৰ কবিতাটি গুৱাহাটীৰ এখন হোটেলত দেখা ঘটনা এটিক ভিত্তি কৰি লিখা হৈছিল। কবিতাটি শ্ৰীহিন্দুপ্ৰসাদ শইকীয়া আৰু শ্ৰীবসন্ত কুমাৰ বৰুৱাৰ দ্বাৰা সম্পাদিত “পাপৰি” নামৰ আলোচনীখনত ১৯৭১ চনত প্ৰকাশ হৈছিল। “সংস্কৃত প্ৰশস্তি” নামৰ কবিতাটি ত্যাগবীৰ হেম বৰুৱা কলেজত সংস্কৃত দিবস উপলক্ষে পতা সভাত পাঠ কৰা হৈছিল।

এটা ভৰত পথীলৈ

সস্তাবেঁ তোমাক, হেৰা আনন্দিত সহ্য,
পথী তুমি নোহোৱা কদাপি,
সবগৰ পৰা কিম্বা তাৰ ওচৰতে
ঢালিছা মুকলি কঠে
অমৃত নিজৰি পৰা শুবৰ প্ৰৱাহ ।

দুব, দুব, আক দুবলৈ
সুদুবৰ নীলিমা মাজত
উৰি উৰি তুমি তাত হোৱা অন্তৰ্হিত—
শুবৰ ধ্বনিয়ে দিয়ে তোমাৰ সন্ধান ।

মাৰযোৱা বেলিটৰ সোণালী কিৰণ—
মেঘৰ জিলিকে গাত তাৰেই বহণ—
তুমি তাৰ মাজে উৰি যোৱা ;
সহ্যাহীন আনন্দই যেন ৰূপ ধৰি
এইমাত্ৰ বিচৰণ কৰে আৰম্ভণ ।

শেঁতা পৰা বেঙুনীয়া আবেলি সময়
গলি যায় তোমাৰ চৌকাষে,—
সূৰ্য্যোদয়ৰ পোহৰত তৰা ঢাক খাই
অদৃশ্য যেনেকৈ হয়, তুমি তেনেদৰে
আমাৰ চকুৰ আঁৰ,

শুনো কিন্তু নীলিমা-মাজত
উন্মাদ তোমাৰ ধ্বনি আনন্দৰ গান ।

কপালী শব্দৰ জাক বৰিষণ কৰা
নীলিমা-বন্ধৰ সেই কপহী জোনাই
পুৰতিব পোহবত হীনশ্ৰুতা হয়,
দিনত নেদেখি তাক, থাকে তথাপিতো,
তুমি থাকা তেনেদৰে সুদূৰ দূৰত ।

নিশাৰ গগন মাজে
অকলে অকলে ঘূৰা
এচপৰা মেঘৰ সিপাৰে
হাঁহি মাৰি জোনবায়ে জগত পোহৰে,—
তেনেদৰে তোমাবো যে সুবৰ বান্ধাৰ
সবগ মবত ভেদি
সকলোতে হয় নিনাদিত ।

কোন তুমি, তুমি কেনে, একোকে নাজানো—
বিনন্দীয়া বামধেনু হাব মানি যায়
তুমি যি মাধুৰী ঢালা তাৰ তুলনাত ।

কল্পনা-মগন কবি গায় নিজ-গান—
তেওঁৰ কবিতা শুনে, এনে কোনো নাই—
তথাপিতো সময়ত পায় সকলোৰে

আশা-ভৰা আদৰৰ এখনি অন্তৰ ।

প্ৰাসাদ-কক্ষত যেনে সম্ভ্ৰান্ত কুমাৰী
সঙ্গীতৰ সুৰ তুলি প্ৰেমৰ সদৃশ
প্ৰেম-ভাবাক্ৰান্ত হোৱা গধূৰ অন্তৰ
লঘু কৰে গোপন কক্ষত :

অকণি জোনকী যেনে নিয়ৰৰে ভৰা
ফুল আৰু বননিৰ মাজে মাজে উৰি
বিতৰি বিতৰি ফুৰে পোহৰৰ কণা—
জোনাকীৰ প্ৰভা দেখোঁ, জোনাকী অদৃশ্য :

সেউজী পাতৰ মাজে গোলাপ কুসুম—
এটাটি বতাহে আহি পাহি চিঙি যায়—
বায়ুৰ কোলাত উঠি সুগন্ধি বেণুৱে
দেহহীন গোলাপৰ সুগন্ধ বিতৰে ।

বসন্তৰ নৃত্যবত ছবৰি, পাতত
বৃষ্টিৰ কণিকা পৰি তোলে হেঁদোলনি—
উঠে এক সুমধুৰ ধ্বনি,
বৃষ্টিয়ে জগাই তোলা সুবৰ সৌন্দৰ্য
গান হয় তোমাৰ গানত ।

শিকোৱা আমাক হেৰা পখীৰ প্ৰেতাত্মা,
কিনো বাক সুমধুৰ কল্পনা তোমাৰ—

শুনা মই নাই কেতিয়াও
সুৰ, প্ৰেম, প্ৰশংসাই
দিব পাবে এনেদৰে আনন্দ পৰম ।
ঐক্যতান স্তুতি-গীত, বিজয়-সঙ্গীত—
হেৰায় মধুৰিমা
তোমাৰ সুৰৰ কাষে নিকৰণ ভাবে ।

কিনো বাক উৎস তৰ আনন্দ-জুৰিৰ ?
কিনো ক্ষেত্ৰ গিৰি কিস্বা সাগৰৰ ঢৌ ?
দূৰৰ নীলিমা কিস্বা সমতল ভূমি ?
স্বজাতিৰ প্ৰেম কিস্বা বেদনা-অজ্ঞতা ?
সুবিমল তৰ হেৰা আনন্দৰ মাজে
আলস্য যে নোৱাৰে থাকিব,
বিবক্তিব ভাবে আহি নাচাপে ওচৰ ;
ভাল পোৱা তুমি, জানো,
অফুৰন্ত তৰ প্ৰেম, সমাপ্তি বিহীন ।
নিদ্ৰা কিস্বা জাগৰণ যিহতে নাথাকা
জানিছা নিশ্চয় তুমি আমাৰ অজ্ঞাত
মৰণৰ সবিশেষ সুগভীৰ ভাবে ;
নহলেনো কেনেদৰে
সুৰৰ নিজৰা বয় ফটিকৰ ধাৰে ?

আমি চাওঁ আগলৈ পিছলৈ,
নোপোৱা বিচাৰি আমি কৰোঁ হাহাকাৰ ;

আমি হাঁহা মধুৰ হাঁহিটি
আছে তাত বিষাদ-মানিমা ;
অতিমাত্ৰা বেদনাৰ গভীৰ প্ৰকাশ—
সেয়ে হয় মানুহৰ সুৰদী সঙ্গীত ।
ঘৃণা, ভয়, অহঙ্কাৰ খেলি দূৰলৈ
থ'ব যদি পাবোঁ কাহানিৰা,
কাহানিও এটপিও চকুলো নোটোকা
জীৱনৰ যদি হওঁ গৰাকী আমি—
তথাপিতো শংকা হয়—
পাবিম পাবিম জানো যাব কাষ চাপি
তোমাৰ সুৰৰ সুধা পূৰ্ণে পিবলই !
তোমাৰ সুৰৰ ধ্বনি—
হেৰা তুমি বসুধা-বিদেষী,
কবিকুল মন্ত্ৰ হয় উমানি উমানি,
কাব্যৰ সুৰমা যত গ্লান পৰি যায়
তোমাৰ কণ্ঠৰ সেই মাধুৰী কাষত ।

দেখুৱা, বিহঙ্গ, মোক
আধা মাথোঁ আনন্দ-স্বৰূপ—
যাক তুমি জানিছা ইমান ;
ছুটি ওঠ ভেদি মোৰ সুৰৰ নিজৰা
অবাৰিত ধাৰে যাওক বৈ,
জগতে বিমুক্ত হৈ শুনি ব'ব মোৰ গান—
মই যেনে শুনিছোঁ তোমাৰ ।

জানকী, নাম-কীৰ্ত্তন আৰু মই

দেৱালৰ সিপাবত
ওৰে নিশা চলিব লাগিছে
'জয় ছিয়া বাম হ' জয় জয় বাম'—
চকুৰে নেদেখো যদিও অনুমান কৰিছোঁ।
নাম গোৱা সকলোটি আপোন পাহৰা।
দেৱালৰ ইপাবত হোটেল-লগুৱা
জানকী—খোৱা কাঁহী চাফা কৰা কাম।
বাতিপুৱা বাচনৰ পাহাৰ আগত লৈ
জানকীয়ে চাই থাকে
দেৱালৰ সিপাবৰ ফালে।
তেনেই তন্ময়—ছুৰাব সুধিলো তাক—
“কি হৈছে জানকী তাত ?”
উত্তৰ একোৱে নাই, দেহা আছে
নিশ্চল ভাৱত, সসুখত
বাচনৰ দ'ম ;
মন তাৰ বোধ কৰোঁ।
উৰি গৈ যোগ দিছে
দেৱালৰ সিপাবৰ 'ছিয়াবাম' গানত।
তৃতীয় বাৰলৈ সোধোঁ—
গাটো জোকাৰি দি
চক্ খাই চায় জানকীয়ে—
অসন্তুষ্ট ভাৱ এক মুখৰ ওপৰে
নীৰৱে বাগৰি যায়, কয় লাহেকৈ—
'ভগৱান্কা পূজা, বাবু'—
মাত তাৰ ভকতিৰে ভিজা। *

সংস্কৃত-প্রশস্তি

যি ভাষাত সৃষ্টি-তত্ত্ব প্ৰকাশে কবিয়ে,
যি ভাষাত জ্ঞানৰ আভা উজ্জলে প্ৰথমে,
যি ভাষাত প্ৰথমতে কবিয়ে কান্দিলে,
যি ভাষাত বেদব্যাসে ৰচিলে ভাৰত,
যি ভাষাবে বিশ্ব-তত্ত্ব কৃষ্ণ ভগৱানে
প্ৰিয় বন্ধু অৰ্জুনক কৰিলে ব্যাখ্যান,
কালিদাস, ভৰতুতি, মাঘ আদি কবি
যি ভাষাবে প্ৰকাশিলে নিজৰ প্ৰতিভা,
যি ভাষাৰ সুধা-শ্ৰাবী দেখি মধুৰিমা
মুগ্ধ হ'ল পাশ্চাত্যৰ বসগ্ৰাহীগণ,
হোৰেচে ঘোষণা কৰে উদ্দান্ত কণ্ঠেৰে—
“অমৃত সঁচাই মধুৰ সংস্কৃত ততোধিক”। *
মোক্ষমূলাবাদি কবি যত সুধীজন
হেপাহেৰে পান কৰে যাব সুধা-বস,
পৰাধীন ভাৰতৰ অৱনত শিৱ
যি ভাষাৰ ঐশ্বৰ্য্যই ৰাখিলে থিয়কে—
সেয়ে যে সংস্কৃত ভাষা, অমৃত-মধুৰ,
বাজে য'ত সুধা-শ্ৰাবী সঙ্গীতৰ সুৰ।

* অমৃতং মধুৰং সম্যক্ সংস্কৃতং হি ততোহধিকম্।

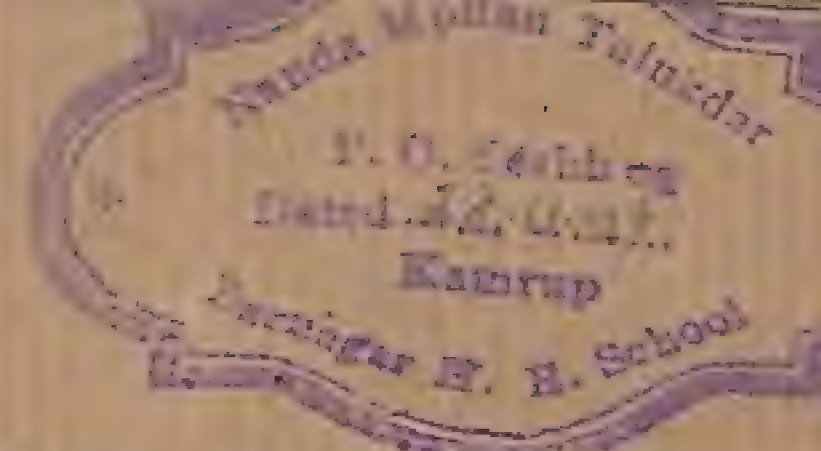
ଅବଶ୍ୟକ ସମ୍ବଳାୟ ଗ୍ରହଣ,
"ଭ୍ରମରାସୀ" ।

କ୍ଷମା ଦିଆଯାଉଛି ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ କଥାରେ
ସମ୍ବଳାୟ ଗ୍ରହଣ କରିବା । ଏହା କିଛି
କାଳ ହେବେ ହେବ ।

ବରଦ୍ଧା ଏହା କିଛି । ୧୫-

ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ ଗ୍ରହଣ

୫/୮୦ } ଶ୍ରୀମତୀଙ୍କ ଗ୍ରହଣ ସମ୍ବଳାୟ,
କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ,
କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ (୫୦୦)

বাধিকাৰ কলঙ্ক ভঞ্জন ।

কবি গোপীনাথ দ্বিজ
বিৰচিত ।

প্ৰকাশক—

জ্ঞান বৰুৱা ব্ৰাদাৰ্চ এণ্ড কোং
নলবাৰী, কামৰূপ (অসম)

মূল্য—১১.০০ আনা

শ্রীশ্রীকৃষ্ণায় নমঃ ।

Nanda Mahan Taluadar
P. O. Sorbhog
Dated... 22.11.52
Kamrup
Darnagar H. E. School

বাধিকাৰ কলঙ্ক ভঞ্জন ।

কৃষ্ণ চৰণে ধৰি বোলে বাধা ব্ৰজেশ্বৰী
শুনাহে মুকলীধাৰী মোৰ মনোৰ দুখ ।
গাওঁত যি গিলা আছে গিৰি সকলে বোলে বহুবা তিৰী
এই দুখে উইলাবা নবো মুখ ॥
যদি ফুৰিবা যাওঁ কাৰো বাৰী, আহিল সেটু বৰ গুৰিখাৰ তিৰী
সকলে বোলে হাও চাউ আই বাই ।
পুৰা গধূলী দিপহৰে এই পহৰং সকলে কৰে
এই মেল বিনে আৰ মেল নাই ॥১
মেলকি বাপু সকল খুপ্ৰি চুপি কৰে চুপ্ৰি চুপ্ৰি
ভেটী খাবাৰ দিহা কৰিছি চাবা ।
পতি সবে সবে ফুৰে কালা খোৱা গকৰ দৰে
কুৰে মাৰিব সাবধান হবা ॥
এই চৰণোত শবণ পোখি দিগ্বিজয়ী গকড় পক্ষী
মৃত্যুঞ্জয় মৃত্যুঞ্জয় কৈল্যাক ।

হে হৰি তোমাৰ চৰণোত্তৰ ধৰি
এহলাদ নম্বিল জুইত পুৰি
যুৰি যুৰি শঙ্কট হন্তে উৰিলাক ॥২

আৰু কি বজিম অধিক
সভা মাজে দ্রৌপদীক
দুৰ্য্যোধনে লাগাট কৰিবা নল্যাৰু।

তোমাৰ চৰণোৰ গুণে হৰি
মনোক পৰাজয় কৰি
ইংৰাজে বাজা হবা ধৰিলাক ॥

হে হৰি দয়াৰ নাগৰ
সেই চৰণত ভজি আমাৰ
গোকুলোত নাউ হল কলঙ্কিনী।

অমৃত খাইলে হয় বোগ
তিতা লাগে গোপাল ভোগ
জুইব দবে হল শিলৰ পানী ॥৩

গোকড়ে হেতি সধি কৰি
সাপোৰ ভয়ত মৰো দাউৰি
গয়াত পিণ্ড দান কৰি নবকোত পিতা।

এহ যাগোৰ কি এই গুণ
দ্বিগুণ হল এহ বৈগুণ
এত দুখ মোৰ ভালে লেখিছিল বিধাতা ॥

হৰি ভজি অধোগতি
দান কোল্লি হৰে দুৰ্গতি
যিউ খাই নব হোৱে অক্ষ।

কাঁচীত মৰি স্বৰ্গবাস
কালীত মৰি নবকোত বাস
কতো দেখা নাই দীন বন্ধো ॥৪

ক্ৰীবাধিকাৰ কথা শুনি
চিন্তামণি মনে গুণি
বোলে গুণা প্ৰিয়া মোৰ বাণী।

যি নিচিনে এই গোকুলে
সেই বদুৰানী বোলে
ভ্ৰম্ৰাৰ আৰাধ্যা ভুমি বী ॥

ভুমি লক্ষ্মী-সদস্বতী

সাবিত্ৰী শিবানী সতী

ভাগিবথী এই ভূমণ্ডলে।

চিন্‌বা নোৰি যত কানি
তোমাক দেখে চিৰা কানি

দধি বেচা গোৱালনী বোলে ॥৫

—*—

কাণাৰ হাতোত মানিক দিলি নাইহে নামাতে।

মহামান্য় ভুলসীৰ মূৰোত কুকুৰে গিলাকে মূতে ॥

বান্দানোৰ গলত সগাৰ মাগা দিলি ফেলৈ চিঙি।

শিশু পালি শালগ্ৰাম তেতিয়াই ফেলৈ ভাঙি ॥৬

ভেনাই হৈছি প্ৰিয়ে এই গোকুল গ্ৰাম।

বান্দাৰে জানেকি নাৰিকলোৰ মূল্যম ॥

যিকি লুবলক দুইদিন মান মৈ থাকা মোহাগী।

ই বদনাম গুচাম এই কালি পোহিক লাগি ॥৭

এই বুলি নন্দমৃত নন্দপুৰে গেলা।

আই মোৰ কিবা হল বুলি ঢলিয়া পৰিলা ॥

মুখে গৰু অজাল চখু ছটা গেল উল্টি।

নীল বতনোৰ দেহা ধূল্যৰ লটা লুটি ॥

থানিক মান পৰে চখু মুদ্ৰিত কৰিলা।

তাকে দেখি যশোদাৰ পৰাণ উৰিলা ॥৮

নলাৰে হৰিৰ বুক জীউ নকৰে ধুক্ ধুক্
 দেখি যশোদা মাৰে ভুক্ আপনাৰ বুকৈ ।
 বোলে বাপা শ্ৰীহৰি কোক যাহ মোক এৰি
 আৰ মোৰ কাৰে নাই এই ত্ৰিলোকে ॥
 তই মোৰ সৰ্ববহ অলপ মান বহ বহ
 মই আগে গেলি তই যাবি ।
 অসাল জীউ আৰ পলম নাই এৰি নাযাবি কানাই
 যদি যাহ বধোৰ ভাগী হৰি ॥৯
 যশোদাৰ শুনি ক্ৰন্দন আছিল গাঁউৰ তিবীগণ
 হাট লাগিল নন্দ বাজাব ঘৰে ।
 কাৰে বোলে নাকান্দিবি আই নমৰে তোৰ বাছা কানাই
 কিন্তু ছলি টুক ধৰিছি কুবীৰে ॥
 কাৰে বুলে নুই কুবীৰা তোৰ ছলিক ধৰিছি বীৰা
 কাৰে বুলে নুই মাতৃহাৰ মায়া ।
 কাৰে বুলে আপাৰ মাক ছলিক ধৰিছি ঘোৰাপাক
 কাৰে বুলে শখান শলিয়া ॥১০
 কাৰে বুলে নুই মাহী চো-মুখাবটুই ধৰিছি আহি
 তেনায় কৰি গোক মই যাই ।
 চখুত লাগা ছলি দেখছি যথা কি যথিনী ধৰিছি
 মুৰাক্ক হোই ইটু আই ॥
 কাৰে বোলে মাৰে সো কাৰে বেলে সধা থো
 কাৰে বোলে কল বাঁক্ গোঁহাইক লাগি ।

কুন্তু ভক্তেনী বুলে আয়া সচাঙোত সো পুৰুষ সেৱা
 বাৰ নাগৰীয়াক বোলে দি নি ঠোঁগি ॥১১
 এনায় সময় নন্দবাজা আছিল বাথানোৰ পেৰে ।
 ছিদাম শুদাম বলোৰামক কান্দিবা দেখে বাট ঘৰে ॥
 নন্দ বোলে বলাই বাপা কিয়ো কান্দাহ ইয়াত বহি ।
 মায়ে মাৰ্ছি নাকি বাপা কলাত লওঁ আহ মোৰ দেহি ॥১৩
 এই বুলি বলোৰামক কলাত তুলি নিলাক নন্দ ।
 বলোৰামে বুলে তাৰৈ অচেতন ভাই গোবিন্দ ॥১৪
 মূৰ্ছাগত দেখি গোপাল ভূমিত পৰি নন্দ ভূপাল
 ঠব্ পৰি কান্দে হুক্ হুক্ ।
 বোলে এই গিৰি থাইতী তিবী ফেৰ্ছি মোৰ বাপাক মাৰি
 পানীকথলিত কি বুকোত মাৰি ভুক্ ॥১৫
 অলপমান গাখীৰাব হস্তে বান্ধিছিল বাপাক দুয়ো হাতে
 ফেকুৰী ফেকুৰী কান্দি আছিল বাটোত ।
 কাটি সূমেছিল জবী তেওঁ দিয়া নাছিল এৰি
 দহ দিনমান চিন আছিল হাতোত ॥১৬
 অজিও কিবা দোহ কৰিছিল, গাখীৰ কি মিঠে কিবা খাইছিল
 সেই থাকি মোৰ বাপাক ফেৰ্ছি মাৰি ।
 এই বুলি টকন লই যশোদাক মাৰিবা যাই
 বাণী বোলে যোৰহাত কৰি ॥১৭

যেনার মৰা পছক খাপাবোৰ হান, যণ গক বায়ুণোক দান ।
মৰা গাছোত পানী ঢালা, মৰা মানুহোক গালি পাৰা ।
মৰাসাপোক কুবেয়াৰা যেনার, অজি আমাক মাৰাও তেনায় ॥১৮

আক তিবী বুলে আটা হৈছিহে এনায় ।
শুধায় আবুক দোহ দেহ কাৰে মাৰা নাই ॥
তেতিয়া সচা ভাবি নন্দ বাজা আনিবা ধৰিলাক অজা ।
আনে নকুল সহদেবোক আৰ কাশী বাজা ॥১৯
দিবোদাস, ধনন্তরী, বাগ্ভট, হাবীত ।
বঙ্গদেশোৰ গঙ্গাধৰ ঈশ্বৰ পণ্ডিত ॥
কামৰূপোৰ দক্ষিণ কুলিয়া অজা মহীপাল ।
মাণিকপুৰোৰ বাতিয়া অজা দেও খেদাত ভাল ॥২০
আছিল জাপৰা অজা লেখ কোৰ বিৰে ।
এনাই কেটটি অজা আহিল কুনি নাউ কৰে ॥
কাৰে দেই তিপোৰিৰ ভবন, কাৰে লেঙৰ বোড়ী ।
বহি পাৰি কাৰে দাক কাটে ধৰাথৰী ॥২১
কাৰেবা আগলটি পাতোত হাছোঁৰ ডিমা দেই ।
এবীৰ চচ্বাত ভৰ কাৰে গলোত আনৈ দেই ॥
তিনি বৰ্ণিয়া সূতাত বান্ধি বাৰাৰ দাঁত দিলাক ।
কাঁহাৰ বাতি কুবে দেও দুবোক খেদি নিলাক ॥২২
কাইঠাংবাই বুলি কাৰে দোৱান মাতিবা ধৰিলাক ।
নবদিংগোৰ মন্ত্ৰে কাৰে গাও বন্দি কৈল্যাক ॥

সৰ্ব্বটাক মন্ত্ৰে কাৰে দিলাক জাপ বান্ধি ।
নহুৰ বচ চোবে দেই আক চোবে গান্ধি ॥২২
মাদলী বটিয়া বোজা বোজা হল সকল গাৰে ।
আগোৰ দৰে থাকিল, ভাল কৰিবা নল্যাক কাৰে ॥২৩

আখুৰি বৈদ পৰাজয় দেখি সকলে পালাক ভয়
উঠিল তেতিয়া অগ্নিনী কুমাৰ ।
লগোত আনিছিল যত দাক দাকৰ নাউ গিলাও কৰ পাৰ
শুনা যদি সভাসদ নব ॥২৪
মৃত্যুঞ্জয়, বামবাণ, পূৰ্ণচন্দ্র, বসায়ণ,
সার্বভৌম, চতুৰ্মুখ বস ।
বসন্ত কুহুমাকৰ, ত্ৰিদোষ বস নিহাৰ,
চণ্ডেশ্বৰ, জুবল পৰম ॥২৬
আকো নহল ইয়া বোড়ী আহিল তেতিয়া ধনন্তরী
সঙ্গে দাক অসংখ্য হাজাৰ ।
যমদণ্ড বসায়ণ, অক চুৰ্ণ সুদৰ্শণ,
সৰ্বজুবহুলোহ আৰ ॥২৭
নৃপতি বল্লভ নাম মকবধবজ হঠাম
আক দাকৰ নাউ জুব কেশবী ।
আকো নহাল ইয়াকতো ধনন্তরী সজ্ঞানিত
পাছুৰে বহিল মুকুট কলা কৰি ॥২৮

এনায় সময় নাবদ ঋষি চেকিটুব উপাৰোত বহি
মনোহৰ বীণাটু হাতোত।

কপালোত উৰ্ক কটা সুবোত কপিল জটা
দাৰি অলমি পৰিছি উবাতিত ॥২৯

কাঁহ তুলিব লুম ছুই কছা তাপল্যা ছুটাত পৰি আছে
দেখা যাই চৰাবোৰ দৰে।

আহিব ধৰিলাক সেই গোকুলে আপোনাৰ মনক আপুনি বুলে
চলা মন কৃষ্ণ দেখিবাবে ॥৩০

এবা মন অন্যবন সদায় বোলা নাৰায়ণ
দিনে দিনে গোটাই দিন গেলহে।

দিন থাকাতে এই বেলা এৰি ভাই অন্য খেলা
ভব সাগৰ তৰিবাব কৰা ভেল হে ॥৩১

ইতাও আছে দিবাকৰ হৰিধন থুপ্ৰি কৰ
টানি আজবি নানাহ যদি যবোত।

যেতিয়া যাব জীৱন দিবাকৰ কি ধন লই দিবাকৰ
দিবাকৰ স্ততে ধৰিলি কবোত ॥৩২

হেবে মোৰ জীউ লাউ বীণা কাঠে আৰু লাউ বিনা
তই বীণাৰ জনম হওৱা নাই হে।

ধাকিবা নোক তোক বিনা তই মোক এৰি বীণা
নিদান কাল দেখি হেবে ভাই হে ॥৩৩

যি কৰিছ মই নবীনে ইতা ভাই প্ৰবীণে
কৃষ্ণ বিনে আৰ গতি নাই হে।

যি বস্তু মিলে টাকা বিনা লগোত সাৰে সেইদিয়া
তাকে মাত বিনায় বিনায় হে ॥৩৪

হেবে হেবে মোৰ জিবা তোক মুখুৱালু কিবা
তিনি শত যাচি দিবা ভোজা।

ইতা মোৰ গেছি দিবা তাৰ ধাৰ সজিবা
মাগে ইতা সজা কি মুসজা ॥৩৫

তোৰ হস্তে ধাৰ কৰিছ তোৰ হস্তে ঘূৰি ফুৰিছ
তোৰ হস্তে বোজা বই মৰিছ।

তোৰ হস্তে লাজ এৰি ঘূৰি ফুৰিছ ছন বাৰী
কেটটি বাঘ মুইহোৰ হাতোত পৰিছ ॥৩৬

সেই কথা মনে কৰা তাৰ উপকাৰ কৰা
বাধা কৃষ্ণ বলা জিবা ভাই।

এই বুলি নাবদ ঋষি বৃন্দাবন পালাক আসি
হৰিগুণ গীত গাই গাই ॥৩৭

নাবদ মুনি য'হাই চাৰে কান্দা কাটি দেখুৱা পাৰে
তিবী ছোলা কাৰো নাই হাসি।

ফুৰি ফুৰি গিৰি গিৰি মন্দপুৰে গিৰি গিৰি
শুনবা পাই দাউৰি আহিল ঋষি ॥৩৮

কান্দে নন্দ উপানন্দ যশোদাব নাই আনন্দ
 কান্দি কান্দি আসন দিলাক আনি।
 নাবদ বুলে নাকান্দিবা নন্দ অচেতন নুই গোবিন্দ
 গটায় চেতন আছে চক্ৰপানি ॥৩৯
 ভুলা ভাব্চা নাই সাবি, ভুলাব ভাই নাই সাবি
 এওঁ থাকে বাব মাছে সাবি।
 যেতিয়া সূর্য উঠে সাবি, তেতিয়া জীউ গিলাকোক সাবি সাবি
 খুশি কবিরো কলি গেদি সাবি ॥৪০
 ভাবিচ্যা কবিবা লাগিব কাম এওঁ সকলোবে খাব কাম
 যমবো খাব দাহা সপিণ্ডীৰ সান্দাহ।
 মবিবা নুই সটায় কৈছু ভাগবত খান ছুই বুলিছু
 কিয়ে সুধায় বহি বহি কান্দাহ ॥৪১

হেন সমায় ক্রীহবি অজা হল মায়া কবি
 ঔষধ ললাক জল্গা ভবি, আক মন্ত্ৰ পুথি তাতে।
 গাওঁব সিমূবোব পেবে আইহুবা ধল্যাক ধীবে ধীবে
 নোইবা মানুহ বিচ'বি ফুবে, দেখি বাধাব সখি মাতে ॥৪২
 বৃন্দা নাথে বাধাব সখি নতুন অজা বাটোত দেখি
 খিজ্লে খিজ্লে অঙ্গপ হাসি, বুলে অজা কোক যাওরা।
 ময় কবিছু অনুমান আকো নাজানা দাক দৰ্পণ
 কেবল ডাঙাব জল্গাখান, সুধায় দিনে বাতি বওরা ॥৪৩

তোমাৰ দৰে অজা জাক তাহা যমোব সক ভাক
 পাড়ায় পাড়ায় ফুবে মানুহ মাৰি।
 এনায় কিছু বিচ্যাবান যুথোত বৈদ্য অমব খান
 অকীর্ণোত দেই লেঙোব বোড়ী ॥৪৪
 কাৰো হলি সন্নিপাত গাঙটিব ঔষধ দেই তাত
 ঘাও হলি দেই পসুঁতাৰ দাক।
 ফইবা হলি কাৰো গাবে ভকলাব দাক দেই খুৰে
 অজা গিলাকব গুণ নুই সক ॥৪৫
 তেতিয়া বৃন্দাব কথা শুনি অজা দেউ বুলে বাণী
 কিয় নিন্দা কবা গোনােনী।
 তুমিবা কি বিচ্যাবহী কোন ভট্টাচার্য্যৰ ছাত্ৰী
 কোন অধ্যাপকোব গিবােনী ॥৪৬
 তোমাৰ স্বামী আয়ান বিচ্যাবান, তাব বাপানোত ইফুল তিনখান
 ছাত্ৰগিলা হাউলা ডমবা গাই।
 ব্যাকবণ দধি মথা তদ্বিত কাবক চাম্‌নি উঠা
 সন্ধি সমাস পানী দিয়া দোই ॥৪৭
 স্মৃতি শিক্ষা বাউকা জোবা জ্যোতিষ শাস্ত্র লক ধবা
 সন্ধ্যা গায়ত্ৰী 'হেলি' 'হেলি' কবা।
 তুমি সেই পণ্ডিতোব কাখোত শিখ'ছ, সেই গোবৰে গোবৰ কবিছ
 বুদ্ধি ছায়া অজাগিলা মানুহ মাৰা ॥৪৮

ময় জানু কি নাজানু গুণ অলপমান বোলো শুন
মোৰ ছাত্ৰ উমাপতি অজা।
মোৰ সৃজন সকল অমৰ নবসিং মন্ত্ৰ নিদান সাগৰ
নাড়ীচক্ৰ কৰিছ বোজা বোজা ॥৪৯

পৰিচয় লৱা বৃন্দা হৰি নাউ মোৰ।
মোক দেখলি মৰং পলৈ আক পলৈ মোৰ ॥
দেও ভূতাব কপাই নকাওঁ যদি মই জাক।
ভূত নাথাকে বাগবে বাগবে তন্ত্ৰ কৰিবা পাক ॥৫০
যমকো দেখাবা পাক যমোৰ নগৰ।
বিধিৰ লেখা উল্টে কৰিবা পাক অমৰ ॥
অমৰকো মাৰিবা পাক এটা বাণ মাৰি।
মোৰ বাণোৰ তেজ সবা নবে ধনন্তৰী ॥৫১
ইতা কওঁ শুনা যি বোগত যি ঔষধী।
পূৰ্বে বিধিৰ বিধি মোক যেনায় দিছি বিধি ॥
পিত্ত হলি বৈনা জতি পাগে খুবে দিবা।
কফোত পঞ্চকোল জালা কগীক খুৱাবা ॥৫২
কফ পিত্ত বায়ু যদি সকালে ডাঙাব হবে।
তাকে নিদানোৰ মতে সন্নিপাত কৰে ॥
তাতে ছিদ্ৰা আলনিয়াৰ উপকাৰ নকৰে।

দেৱে ধৰাব মত হয় কগী গিলা মৰে ॥৫৩
তাতে বসায়ন বোড়ী স্বৰ্ণ সিন্দুৰাদি।
সেৱনে কগীৰ নাশ হৱে সেইব্যাধি ॥
নাড়ীত নাথাকে যদি কফ পিত্ত দোষ।
তাতে যদি দেৱে ধৰাব দৰে কৰে বোষ ॥৫৪
তেবেমে জানিবা ইয়াক সটায় ধৰিছি ভূতে।
আলোনিয়া জাৰা ফুকা দিবা লাগে তাতে ॥৫৫

তেতিয়া—

বৃন্দা বুলে অজাদেউ জানলু তুমি জানা।
মই এটা কগী দৌউ ভাল কৰবা পাৰা না ॥
কাৰে নাই অনাধিনী জাতি জীয়াছলী।
সদায় কলা কলা দেখে ছুই চখু মুজলি ॥৫৬
সখি যহাঁয় চাৰে সহাঁয় কলা কলা দেখে।
ঘৰোত থাকলি মৰে ছন্বাৰীত থাকে মখে ॥
দয়া কৰি যদি দাক দিলাই আপনি।
দিবা ধৰাব দিহা নাউ গোটাই ছখুনী ॥৫৭
যদি বুলা আগে ভাল কক মন্দোৰ ছলি।
ঘুৰি আহি পাছত ভাল কৰিম দুখী কাঙলী ॥
ইটু বিবেচনা ভাল মানুহোৰ দুই ভাল।
চাৰা ভগীৰথোৰ কাজে গঙ্গা আহিল ভূতল ॥৫৮

বাটে বাটে আশাওঁতে বহুকাল উদ্ধাবিলাক।
 তার পাছোঁকি সগর বংশোক মৃত্তক কবি দিলাক ॥
 ভাবি ছারা হৈ না নুই হে অজাদেউ টি।
 সগর বংশোক উদ্ধাবিবো হনোর ভাব সেটু ৫৯
 তেবে পাণীলোকো বুলি নাউ কিয় আহুণী।
 আগে সগর বংশোক তাবে পাচক তুলি হবি ॥
 আপনার দবে নকুলোকো দেখিব বিজ্ঞজন।
 “আত্মবৎ সর্ব ভূতেষু” শাস্ত্রোব লেখন ৥৬০

তেতিয়া বৃন্দার কথা শুনি অজাদেউ বুলে বাণী
 ধনী মিশনী সকলো মোব সমান।
 মোক ধুনি ভালকে নাতে সদায় থাকু তার ঘবোতে
 মান অপমান নকক গিয়ান ৥৬১
 ইতা তোমার সখ্যাব দাক জ্ঞান তার ব্যাৱস্থা কক
 ঠেটু বায়ু বোগ হৈছি জানিবা।
 কলা পাণীত ধুৱাবা গাও কলা চমবর দিবা বাও
 কলা তিলব তেল ঘুহি দিবা ৬২
 কলা পক্ষোত তেল লোই কলার নাউ দিবা কৈই
 কলার নাম লরাবা তিলে তিলে।
 ধুৱে দিবা কলা জীবা কঠোত কলা তুলসীৰ
 মালা গাথি দিবা কলা কালে ৬৩

যদি বোলা একে সখি দেখে কলা কলা।
 তাতে আক তুমি কলা দাক দিবা কলা ৬৪
 তাতে হানি নাউ যদি পুবা যাই
 অগনিত হাত খেনি।
 পুনু জুই জালি পুবা হাত মেকলি
 তেতিয়াই যাই জুলনী ৬৫
 কাটাই বিক্ষলি কাটাই বিক্ষলি
 অলে পাবে তেতিয়াই।
 কাণে গেলি পানী আক দেই পানী
 পাছত ছয়ো অলে যাই ৬৬
 এই কথা বৃন্দাক বুলি নন্দর ঘবর গেল গুচি
 অজা আহিল অজা আহিল বুলি।
 সকলে কবে বুগা বুলি বশোদা শুনিয়া বুলি
 বাটোক আহিল বুলি বুলি ৬৭
 অজাক দেখি কৃষ্ণ বুলি কলাত নিবা খুজে তুলি
 বোলে বাপা বনয়ালী।
 ইখনি পর কিয় কন্দুৱালি চত্ৰলোত যি পরি আছিলি
 দপান দেখিলো না কি কালি ৬৮
 অজা বোলে আই মই নুই তোমার ছলি।
 তোমার ছলিক ভাল কবি যাম মই চলি ॥

হবি অজ্ঞা নাম মোব ফুবো বোগ হবি ।
পূর্ব্‌হাৰ্ধ কবি চাওঁ চলা আই কিন্নু কবে হবি ॥৬৯

কান্দি কহে যশোমতী মোব ছলি বৰ্তে যদি
পৰ্বত সমান দিম সোণা ।
অজ্ঞা বাপা শুনা শুনা যি মোব ছলি সোণা
তাৰ কাষত কি লাগে কপা সোণা ॥৭০
পূজা কবি সৰাসনা বহু কবি উপাসনা
কলা সোণা খুৱা পাইছিলু ।
কি মোব কৰ্ম বাথনা আছুলাত বান্ধা সোণা
সেই সোণা কোত ফেলে দিলু ॥৭১
আব কুনি 'আই' বুলি মাতবো, কুনি চামনি খাবা খুজিবো
ময় কাৰ হাতোত বান্ধিয় ।
হাতোত আজাৰ পাই কুনি কান্দবো মুখ চাই
অজ্ঞা বাপা সেই মুখ কি আব দেখিম ॥৭২

তেতিয়া অজাদেউ যু কি কৈলাক—
শাস্ত কবি যশোদাক নন্দক কান্দিব দিলাক হাক
বিচাৰ কবি সত্যক অবাৰ কবি ।
নৈবাৰ গাত দি হাত বোলে হোছি সন্নিপাত
এই বুলি সত্যত বহিল হবি ॥৭৩

নন্দক বোলে বৈদ্য দেউ পয়ান আনা দাক দেউ
নীল পদ্মৰ লাগে এটা মাথা ।
তাবে বহু আৰু এটু বোবী খুৱে দিবা মাত্ৰকে হবি
উঠি বহিবো মিছা নুবুল কথা ॥৭৪
হেন সময় নাৰদ কৰে চিন্তা ময় গৰে না কৰে
কিয়ো স্ত্ৰধায় ঘূৰা অজ্ঞাৰ পুতাক ।
তোমাৰ মূল কথাটোব দিহা কবা নীল পদ্মৰ ঘূৰা এৰা
কন্দুৱা কিয় বুঢ়া বুঢ়ী ছটাক ॥৭৫

তেতিয়া—

হাসি বুলে অজ্ঞাৰ বেটা নতুন কলহ লাগে এটা
হাজাৰ ফুটা কলহটুত কবি ।
আনবা লাগবো পানী ভৰে বাহুৱা তিৰীগিলাকে নৰে
আনবা পাৰবো ভাল শান্তী নাৰী ॥৭৬
অজ্ঞাৰ মুখৰ অলাল বাণী তেতিয়াই কলহ দিলাক আনি
হাজাৰ ফুটা কবি কলহত ।
চাৰি দণ্ডমান পলম হোৱে এওঁৰ দেখি তেওঁ চাৰে
মাহ কাৰ নলৈ কাৰে হাতত ॥৭৭
বাধাৰ নন্দাক জটীলা ধনী বোলে ময় আনবা যাওঁ পানী
কুনি শান্তী আছে ইটু গাওঁত ।

ময় আছ আৰ আছে আই আৰ গটাই বাছৰেনী মাই
 বাদোৰ মালা আলেছি আপুন নাউত ॥৭৮
 আই সকলোৰ নাই গুণৰ অন্ত মাহে মাহে ঠগি ভাঙন্ত
 মেলকী বাপু-সকল থুপৰি হোই।
 তেওঁ আপনাৰ স্বভাব নেৰে বাপাকোৰ পতিত শ্রাদ্ধৰ দৰে
 বচবৰ ভিতবোত নুতুলি নহই ॥৭৯
 জটীলা এনায়কে বুলি কামোত কলহ ললাক তুলি
 যমুনাত যাই ভবালোক পানী।
 তুলি চাৰে নবৈ মুঠে মুখ স্থখে আয়াৰ ধূলা উঠে
 ভাবে কিয়ো মৰিবা আহলো জানি ॥৮০
 নিন্দা কৰিলো গাউ থান জুৰি, ইতামোক দেখি হাহ্ বো সকল ভিৰী
 হৰি হৰি কি হবো উপায়।
 মৰবাৰ মৰবো ~~ধৰ্ম্ম~~ হোৱা, কেৱল মোৰ লাভ কলহটু বোৱা
 জনম জুৰি খটা বল আয় আয় ॥৮১
 আক আকবাৰ জব্বৈ জলে তল হাতিয়া কৰি ৰবি তুলে
 ভাবে আক্‌চোলমান গেলিও হোৱে।
 বোড়ী মাৰবাৰ জখায় গেলি ফাইকু নাজকছু তেনাই হলি
 লাজ দিবা নৈল্লাক হৈ গাওঁৰ কাৰে ॥৮২
 এই বুলি পানী ভৰে ঘাটৰ পেৰে উপাৰক দাউৰে
 আক ডবল মান আহাওঁতে গেল পৰি।

তিন চাৰি বাৰ এনায় কৰি কাপুৰ চাপুৰ ভিজি বুৰি
 পানী আনবা নোৰি আহিল ফিৰি ॥৮৩
 চুচ, মুচ, কৰি কলহ লই অজ্ঞাৰ কথোত গেল থই
 আধামৰা হল আয়া লাজে।
 কুন্বাই কিবা বুলিব বুলি ভয়ে লাজে নুনোৰ টপলি
 মাৰবো বুলি মাকোৰ কাখোক নাজে ॥৮৪
 জটীলাৰ মাক কুটীলা বুটী বুলে বহ বেটী তপত বাড়ী
 আগে তোৰ মুবটু চোৰে খাওঁ।
 ময় জান্‌ছিলু মোৰ শাস্তী যেটী মোৰ আইব এটুহি শীৰ্ত্তি
 তলে তলে তল কবলি মোৰ নাউ ॥৮৫
 ময় হাক দেওঁ বুলো হেৰে আই ফুব্বা নাযবি কুনু ঠাই
 তেওঁ সত্ৰী নেৰে ঘূৰি ফুৰিবা।
 কেটামান ডেকা-আপীৰ লগপাই ফুৰে যেন চেউবা গাই
 নচেৰাক যাই নাম ধৰিবা ॥৮৬
 আপা গিলাকে থাকে চাই, উয়াত কেনাকে জাতি থাকে আই
 তুলি টিকা কৰি চাৰাছো বাই।
 এনাই জানুলি সকতে ধৰি টিপামাৰি ফেল্লুহৈ মাৰি
 স্বধায় জনম দিলু মাটি খাই ॥৮৭
 মান্‌হোৰ মাজোত মুখ হোঁহালি, যি কৰিবাৰ ভাগে কৰিলি
 আক ইয়াত থাকাব বন নাই।
 ইতাও অলপ আবুৰ আছে নাতিৰ মুখ দেখিয়হ পাছে
 শহুৰেঠেক কালি গুছি যানি আই ॥৮৮

জীয়াকটু তাব পেবে পগাল পানী আনবা মাকটু অগাল
গেল যমুনাক কলহ লই।

কুন্ত ভবি পূর্ণ কলে দোপ হাবি কামত ভলে
চৌ চৌ কবি পৰ্বা ধলুক নই ॥৮৯

কুনু কপে বাথবা নবে উবাত খন বোঠ পাবে
ভিজি গেল পিন্ধা কাপুব খান।

তিনবাব মান এনায কবি তেও পানী নিবা নোবি
অজাক গালি পাবি ফিবি যান ॥৯০

কোব পেবে আহিছি নান্দি হোৱা, মৰডোত আকে জাকি যোৱা
তিবী বাঁবা হোৱা কেচবা জায়া।

মিছাই কবি ভুবুটি বহিছি এখান দকান পাতি
ফুটা কলহ কোব কেছে কুম্টিব বোজা ॥৯১

ছোলিক গটাই কবিল ভাল জানিছু সিটু মিছা গাল
ইয়ো কি কুনুগাই কবিবা পাৰে হৈনা।

সি আনবা বুলে ঢেকীৰ তেজ আনবা বুলে ব্রজাব লেজ
ভাবি চাৰাছু কাকি ফুকি নুইনা ॥৯২

আক মোৰ ইটুও ভাববা লাগছিল, নন্দব পুতাক মৰছিল মৰছিল
ভাঙে মোৰ আকো বয়া হবা নাই।

হাউচ কবি দিলো বেটাক বিয়া সেই কৈলাক শগেবিয়া
আক দিনো যবোত নাথকে তাই ॥৯৩

ইতা সি মবিছি হৈছি ভাল গুটি গেছি জুই জঞ্জাল
বেটা-ববীক লোই কণিম ঘৰ।

কিয় আহিছু পানী নিবা মোৰ এনায পাৰে হবা
এই বুলি ফিবি গেল ঘৰ ॥৯৪

শুধা কলহটু কাণোত লৈছি মানুহে শুনা কবি কৈছি
ইয়ো কুনুগাই কৰবা পাৰে না আই।

কোছ পাতি বোদ ধৰিবা মৰা মানুহোক জীয়াত কৰবা
কাৰে নবে কতো দেখা নাই ॥৯৫

শাস্তী হোই হনু অশাস্তী এটা মিছা কথাৰ হস্তি
ফুটা কলহত পানী আনবা বুলে।

কিয়ো ধাক্বেো ফুটাত পানী কুনি পাবাহ যাছু আন নি
এই বুলি কলহ দিলাক ফেলে ॥৯৬

কান্দি বুলে নন্দবাণী ময় আনিবা যাওঁ পানী
অজা বাপা মোক কলহ দেহ।

যদি নবৰ্তে মোৰ নীলমণি, সত্য সত্য বুলু বাণী
পানীত পৰি এবিম ইটু দেত ॥৯৭

হাসি বুলে চক্ৰপানি আই তুমাৰ আনা পানী
গুণ নধৰে শুনা তাৰ যুক্তি।

মাকে যদি বিহ খুবে দিয়ো অমৃত সমান হোৱে
আগোৰ দিনোৰ বুঢ়া বুঢ়ী উক্ত ॥৯৮

হেন জানি স্থির হয়। পবনেশ্ববোব নাম লবা
 ভয় নাই ভাল হবো গোপাল।
 গাওঁত নাই এনে বুলা শান্তী না,বী চাঁউ ববাছু গনি পটি
 আই মই গণা পঢ়াতো ভাল ৥১৯৯
 এই বুলি মাটিক লেখে গওল পাঠাব ঘাই চেকে
 “ক” ফলা খান লেখে তার মাজাব।
 ‘হাত দি ছু আত এতে’ এই বুলি এটাক মাতে
 সি আহি চুলাক “ব” ~~অক্ষর~~ ৥১০০

কহে বৈজবান ই গকুল মাজ
 আছে ~~বাই~~ শান্তী না,বী।
 নাইব আগোত “ব” অক্ষর যুক্ত
 দেখিলো পবীক্ষা কবি ৥১০১
 বুলে এক না,বী “ব” অক্ষর না,বী
 বহুত আছে অজ্ঞা ভায়া।
 কস্তাপ্রিয়া, বতি, বামেশ্ববী, বাতি
 বহুত, বহুতপ্রিয়া ৥১০২
 আক আছে ঢেব গৈণ, কাচবীথেব
 “ব” অক্ষরে বহুত তিবী।
 কহে বৈজ গুণমাণ দিবা পাক ইতে চিনি
 দেখিলি সিগিলা না,বী ৥১০৩

যুনি আছে “ব” অক্ষরে সকলে তাক চিন্‌বা নবে
 আছে সিটো হবি পবাখনা হই ৥১০৪
 তেওঁ সদায় বুলে হবি কি দিবা কি শৰ্ববী
 হবিণ নয়নী সাধ্বী শান্তী।
 লোকে চিন্‌বা নোবি বুলে বাছুরা তিবী
 তুহনাং গাঁউব ইটু বব ভ্রান্তি ৥১০৫
 তেতিয়া কণা বুজবা পাবি জটিল যাই দাউবি
 মাকোব আগোত কবা ধৈল্লাক।
 শুনছোরা নাহে আঠ সেই অজ্ঞা অলপাই
 শান্তী না,বী ঠিক কৈল্লাক ৥১০৬
 তুহ্নাব বোরাবী হল শান্তী না,বী
 বাদোব মালা গলোত যাব।
 ফুটা কলহত কবি তেওঁবে আন্বো বাবি
 জীয়াবো নন্দ কুমাব ৥১০৭
 বাধা নাউ ললি তেতিয়াই গা ধুলি
 তেহে আলাহ গুচি যাই।
 আজি অপবিত্রায় সেই অজ্ঞা বপুবায
 গঙ্গা কবিবা খুজে আই ৥১০৮
 ছয়ো করে হাঁহি এনায় পস্তোত আহি
 যশোদাই বাধাক কহে।
 এবি আই বন আনিয়া জীবন
 জীবন দিয়া মোব দেহে ৥১০৯

ভুমি আনলি জীবন ছলি পাৰে জীবন
যি বন থাকে ইতা এৰি।
চলা মোৰ আই মোৰ কাৰে নাই
কানাই কাণাব হাতৰ লৰি ॥১১০

যশোদাৰ বিলাপ উক্তি শুনি দুখী বাধা শক্তি
চখু ছুটা চলৈলো হৈলা।
মনে মনে বুলে তোমাৰ হে হৰি ইচ্ছা মিতা নাই ইয়া কৰি
ইতা দেখান্তৰী কৰিবাও বাধাক ধৈলো ॥১১১

এনাই নাপাওঁ গাওঁত পল, আক মোক খেদোবা আনিবা ভল
হে জলদ বৰণ এৰা ছল।

ময় কোনো দোষ নাই কৰা কিয় মোক হিংখা কৰা
ধৰা ধৰ খবোৰা ধৰাতল ॥১১২

তেতিয়া চখু ছুটাৰ মুছি পানী, ধীবে ধীবে কমলিনী
যশোদাক বুলে আই চলা।

যি থাকে মোৰ হবো ভাগ্যে এই বুলি গৃহ ত্যাগে
অভয়া ভয়তে চঞ্চলা ॥১১৩

ছুটা কলহ কৰি কক্ষে ঘণ ঘণ ধাৰা চক্ষে
মৰা গোপালোৰ দেখি চাই।

বুলে হে গোপাল কৰুণাসিন্ধু দয়া পানী দেয়া একবিন্দু
ভুমি বিনে বন্ধু মোৰ নাই ॥১১৪

তোমাৰ লুকুণ লই জল আনবা যাওঁ হই
যদি জল নাহে ছিদ্র কুন্তে।
তেবে জানিবা এই হল দেখা বাধাব এই শেষ দেখা
সখা হে জীবন যাত্রাবন্ধে ॥১১৫

এই বুলি যায় শ্রীমতী কৃষ্ণ পদে বাধি মতি
উপনীত যমুনাৰ কুলে।
ভয়ে ভীতা হই বাধে শ্রীহৰি চৰণাবধে
আধেষ ভূমিতে শীত ফেলে ॥১১৬

হে কৃষ্ণ কংসাবি কৃতান্ত ভয়াস্তকাৰী
কি কাৰণে কৰুণা নকৰি কোপ প্রকাশিলা।

কঠিন কঠোৰ দৰে কৃপা নাই কলেবৰে
কলঙ্ক কলস কঙ্কালে তুলি দিলা ॥১১৭
খব খব কৰি থিজিলাব থিল থিল থলে হাসিব
ক্ষুদ্রৰ খুজাবা খব ক্ষীৰোদ বানী হে দিলা।

কি খেলানু খেলাইলা ক্ষিতিব পোবে খেদে-দিলা
কি ক্ষেতি কবিনু অখ্যাতি ক্ষিতি বাখিলা ॥১১৮
গোবিন্দ গো বৃন্দ বৃন্দ গোপ গোপী নিবানন্দ
গোবর্দ্ধন ধাবী ভুমি গোকুলাকুণ কৰিলা।

গোপাল কান্দে-হে গোপাল তুণ বাবি নাথে গোপাল
 গোপনে গোপিনী কান্দে গুপ্ত হই কোকগেলা ॥১১৯
 ঘটত ঘণ ফুটা কবি ঘামে মাঝিলা ঘাব ঘবি
 ঘোষ ঘবিনীগিলাকক ঘনশ্যাম ঘটুবালা।
 ঘোষণা হল ঘটে ঘটে বাখনা ঘাটত ঘটে
 ঘটক হোই অঘটত ইঘটত কিয় হল ॥১২০
 এই বুলি শ্রীমতী মুক্তি কমল আঁখি দুটি
 ক-কাবাদি মস্ত্রে আবোধিলা।

ভাষ্য ভগবান হৃদে হই অধিষ্ঠান
 কি ভয় বুলি অভয় দান দিলা ॥১২১

তেতিয়া—

আনন্দে প্রফুল্ল বায় কুন্ত বুঝাবাক যায়
 তেও অঙ্গ কাপে ধব থবে।
 সাপোব গাঁতাত দেওতে হাত, ভয়ে কপনি উঠে গাত
 কিয় কাপে, জানু খুটেই মাবে ॥১২২
 তেতিয়া কুন্তত পানী ভবি, কাখত ললাক বাই কিশোবী
 নিবেখি তলোব দেখি চাবে।
 নপবে আর তলবই মনে আনন্দিত হই
 সখি গিলাকক দেখি আবে ॥১২৩

তেতিয়া—

আনন্দে মগণা সঙ্গিনীগিলা।
 শ্রীবাধার জয় জকাব দিল ॥
 পাছে পাছে নাছি পবিছে ঢলি।
 আউল আউল বসন চুলি ॥১২৪
 আনন্দ ধবাব নাপেই থলা।
 অলে চাবে গাওঁব তিবী সকল ॥১২৫

বাধে বোলে সখি গিলা কিয় মোব জয় বোলা
 সকলে বোলা মোব হবিব জয়।
 যাবহস্তে হল জয় তাবে বোলা জয় জয়
 যাব গুণে জয় জয় বিজয় ॥১২৬
 যাব গুণে মৃত্যুঞ্জয় মৃত্যুক কবিছে জয়
 ধনঞ্জয় যাব গুণে জয়।
 ত্রিকালজ্ঞ শ্রীমঙ্গয় যাব গুণতে অময়
 দুর্জয় দুর্ঘোষন পবাজয় ॥১২৭
 এই মতে কৈ বুলি নন্দব ঘরোক গেল বুলি
 কুন্ত কাখব পেবে কাখত থৈ।
 অজ্ঞাব কাখোত থৈ পানী কবি বাধে যোবপানি
 চক্রপানিব মাকক বন্দে যাই ॥১২৮

তেতিয়া বোলে নন্দবাণী ই বাপা নি পানী
 জীয়ে দি মোব নীলমণি।
 শুনি অজ্ঞাদেউ বোলে অঁতো দেওঁ
 এই বুলি ললাক পানী ॥১২৯
 গাত দিলাক চিটে গোপাল তেতিয়াই উঠে
 আঙাঘুবি হানি কাড়ি।
 দেখি যশোমতী আনন্দিতা অতি
 ললাক আহি কোলাত কবি ॥১৩০
 এটা তিব্বি করে কেনায় আই তয়ে
 কাব হস্তে ছলি পালি।
 বাধে নানুলি বাবো দাঁত সেকুটে পবি
 ডরো মল্লি হোই কাগি ॥১৩১
 তোব উচিত আগে বাধাক লব লাগে
 যশোদা বুলন্ত হৈতো।
 মাতে আহ আই বাধিকা মোব প্রাণাধিকা
 প্রাণদাত্তী শাস্ত্রীক লগুতো ॥১৩২
 বাধা-কৃষ্ণক কলাত লৈ বাজ বাজেশ্বরী হৈ
 সভাব ভিতরত বহিল নানী।
 যশোদা কেনায় হল যেনায়, কপাব গাছত সোণাব ফল
 কপাব ভবত হালি পবিল ঠানি ॥১৩৩

কিবা বাধিকার বরণ লাজে সোণা লৈছি শরণ
 কপাব কাথোত দেখা যায় কেনায়।
 নীলব কাথোত হবিতাল শিলব কাথোত সোণাব থাল
 মেঘব কাথোত খাইব তিব্বিবি যেনায় ॥১৩৪
 ছলি বর্তা দেখি নন্দ মনে নধবে আনন্দ
 অজ্ঞাক কলাত কবি ধল্যাক নাচিবা।
 মদ খাবা কাচবীর দবে কটি থেক্ছা খাই পবে
 তেওঁ চত্নোত নেবে ঘূবি ফুবিবা ॥১৩৫
 লগে লগে গুরাম গিলা নাচি ফুবে আখল্যা পাখল্যা
 কাব গাত কুনি পবে যাই।
 কেট্টি ভাঙিল দৈব কাতা তাতে পিচ্ছি পবিল কেইটা
 কুনি তার বাত্না লয়ে ভাই ॥১৩৬
 লেটি লরা ভুবার দবে পাছোত সকলে নদীত পবে
 গা ধুই সকলে ঘবোক আহিল।
 অজ্ঞাদেউক মাছোত ধৈ তার কাথোত গোপালক লৈ
 গোরাল গিলা ভোজন কবিবা বহিল ॥১৩৭
 পেট ভবে গাখীর খাই সভাত সকলে বহিল যাই
 মুখ ভবে ধল্যাক ভামুল খাবা।
 যথোচিত টকা পাই মনে আনন্দিত হৈ
 অজ্ঞা গিলা ধল্যাক ঘবোক যাবা ॥১৩৮

তেতিয়া অজ্ঞাদেউক বিদায় কৰিবা।

ধৰি নন্দই কি বুলে শুনা—

নন্দ বুলে অজ্ঞা বাপা গটাই দিলু এৰি।

লৈ যাবা সোণা-কপা আক ঘৰ বাৰী।

জন্মে জন্মে তোৰ দৰে উপকাৰী যেন পাই।

মমাত নেৰিবা অজ্ঞা বাপা আহিবা দুনাই ॥১৩৯

“বুৰি আহি লই যাম” এই বুলি হৰি।

বাটোত যাই অন্তৰ্দ্ধান হল লাহে কৰি ॥

কহে কবি গোপীনাথ বিষ্ণুপুৰোত ঘৰ।

হৰ-গৌৰী শৰ্ম্মাব পুত্ৰ লক্ষ্মী মাতা যাব ॥১৪০

